

**ҚАЗАҚСТАН МҰСЫЛМАНДАРЫ
ДІНИ БАСҚАРМАСЫ**

**«ҚАЖЫНЫҢ РУХАНИ КЕЛБЕТІ»
ТҰҒЫРНАМАСЫ**

Астана, 2023

Кіріспе

I ТАРАУ

ҚАЖЫЛЫҚҚА РУХАНИ ДАЙЫНДЫҚ

1. Қажылыққа бару үшін ниет ету
2. Рухани дайындалу
3. Аллаға деген сенімін күшейту
4. Арнайы қажылық курстарынан өту
5. Қосымша Құран сүрелерін жаттау
6. Намаз оқу ережелері мен дұғаларын үйрену
7. Нәпіл намаздардың оқылу тәртібін үйрену
8. Қажылық дұғаларын жаттау, үйрену
9. Мемлекет пен адам алдындағы қарызын өтеу (жер, көлік, үй т.б. салықтарды өтеу)
10. Ислам, Иман, Ихсан туралы мәліметін жетілдіру
11. Жергілікті мешіт жанындағы сауат ашу курсынан өту
12. Халал мен харам туралы қажетті мәліметті білу
13. Шариғаттағы сауап пен күнәні үйрену
14. Қажылықтың парыздарын, уәжіптері мен сүннеттерін үйрену
15. Қажылық кезіндегі рәсімдерді, құлшылықтарды үйрену (Ихрам, Тауап, Қағба, Харам мешіті, Мина, Зәмзәм суы, Сафа, Маруа, Сағи, Арафат, Муздалифа)

II ТАРАУ

ҚАЖЫЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН САҚТАУ

1. Ұшаққа отырғаннан бастап топ басшыларына бағыну
2. Қажылық кезінде ұрыс-жанжал мен дауыс көтеруге жол бермеу
3. Құлшылыққа мұқият болу
4. Ықыласты болу
5. Сабырлы болу

6. Рияға жол бермеу
7. Күнәлі істерден сақтану (бейәдеп сөзден, өсек, ғайбат т.б.)
8. Өткен күнәлары үшін шынайы тәубе ету
9. Денсаулыққа мән беру
10. Дұға жасағанда еліміз бен халқымыз үшін дұға ету
11. Қажылық кезінде түрлі ағымдардың арбауына түсіп қалмау
12. Жергілікті заңға бағыну
13. Ешкімге соқтығыспау
14. Тазалыққа мән беру
15. Ұқыпты болу
16. Пайғамбарымызға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) салауат пен истиғфар айтып жүру
17. Қасиетті мекендерде жасалуы тиіс құлшылықтарды толықтай жасау
18. Қасиетті мекенде мұқият болуы тиіс әрекеттер
19. Қазақстандық қажыларға сөз келтірмеу

ІІІ ТАРАУ

ҚАЖЫНЫҢ РУХАНИ КЕЛБЕТІ

1. Қажылықтан кейін бес уақыт намазын тастамау
2. Қажы деген атаққа лайық болу
3. Күнәлі іске бармау
4. Мұсылманға тән әдепті сақтау
5. Мәдениетті болу
6. Адамдарға үлгі өнеге болу
7. Дін насихатына үлес қосу
8. Игілікті істерге бастамашы болу
9. Жергілікті мешіт имамдарына қолдау көрсету
10. Мінез-құлқын өзгерту
11. Жат әдет-қылықтарын тастау (ішімдік, темекі, насыбай т.б.)
12. Кішіпейіл болу

Қорытынды

Кіріспе

Шамасы жеткен әрбір мұсылманға өмірінде бір рет қажылық жасау – парыз. Қажылықтың парыз екендігі жайында Құран мен сүннетте анық айтылған. Бұл жайында Құранда былай деген: **«Алланың үйін зиярат етуге шамасы келетін әрбір адам үшін қажылыққа бару – оның мойнындағы Алланың ақысы. Ал егер кімде-кім күпірлік қылып, қажылықты жоққа шығарса, біліп қойындар, Алла ешкімге мұқтаж емес, керісінше бүкіл ғалам Оған мұқтаж»** («Али Имран» сүресі, 97 аят).

Сахаба Әбу Һұрайрадан (Алла оған разы болсын) жеткен хадисте былай делінген: «Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) құтпасында: *«Уа, адамдар! Алла сендерге қажылықты парыз етті, қажылық жасаңдар!»* – деп айтқан. Сонда бір кісі: «Уа, Алланың Елшісі! Әр жылы ма?» – деп сұрады. Ол кісі сұрағын үш қайталағанша Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) үндемеді. Кейін ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Егер мен «Иә», – деп жауап бергенімде (қажылықты әр жылы атқару) парыз етіліп, оған шамаларың келмейтін еді!» – дейді (Мұслим).

Аллаға шүкір, елімізде қажылық парызын өтеп келушілердің саны жыл сайын артып келеді. Діні мен дәстүрін ардақтай білген ата-бабаларымыз қажылық сапарын ұлықтап «Ұлы сапар» деп атаған. Оған барып, мұсылмандық парызын өтеп келген адамды «Қажы» деп сыйлап, батасын алуға тырысқан. Бұл – қазақ халқының Алланың хақ дініне деген құрметі мен ыстық ықыласының дәлелі. Қажылық құлшылығының артықшылығы мен адам баласына берер пайдасы өте көп. Алайда қажылық жай ғана саяхат емес. Оның рухани және шариғи тұрғыдан өзіндік ережелері мен әдептері, талаптары бар. Сол үшін қажылық құлшылығын жасайтын адам алдын ала жан-жақты дайындалуы қажет.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы қажылық құлшылығын өтеуші кісілерге арнайы **«Қажының рухани келбеті»** тұғырнамасын әзірледі. Бұл тұғырнама үш бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімінде ұлық құлшылықты жасау үшін алдын ала қалай рухани дайындалу керектігі айтылса, екінші бөлімінде қасиетті мекенге барған кезде жасалуы тиіс іс - әрекеттер мен көңіл бөлінуі қажет амалдар қамтылды. Ал үшінші бөлімде қажылық парызын өтеген кісінің елге келген соң күнделікті тіршілігінде қажы атына сай әрекет етуі үшін нендей істерге назар салуы керектігі жазылды.

Бұл құжат қажылық сынды ұлық құлшылықтың қаншалықты маңызды екенін, қажылардың қоғамда асыл дініміздің мәртебесін көтеруге өзіндік үлесінің зор екенін көрсетеді.

I ТАРАУ

ҚАЖЫЛЫҚҚА РУХАНИ ДАЙЫНДЫҚ

1. Қажылыққа бару үшін ниет ету

Исламның бес парызының бірі – қажылық. Әбу Ханифа мәзһабы бойынша шамасы келген мұсылманға ғұмырында бір рет қажылық парызын өтеу – парыз. Қажылық құлшылығы жылына бір рет, яғни зулхижжа айының екінші он күндігінде жасалады. Мұсылман адам намаз оқу, ораза ұстау арқылы тәнімен құлшылығын жасаса, мал-дүниесінің қырықтан бірін беру арқылы зекет парызын өтейді. Қажылық тек қасиетті Мекке қаласында ғана өтелетіндіктен, ол – адамның тәнімен әрі мал-дүниесімен атқарылатын құлшылық.

Әрбір құлшылықты атқарар кезде ниет маңызды. Өйткені ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Әрбір іс–ниетке байланысты...»*, – деген. Ниетсіз атқарылған құлшылықтың сауабы болмайды. Сол секілді

қажылық парызын өтегісі келген кісі әуелі ниетін дұрыстауы тиіс. Ұлы сапарға шықпас бұрын біріншіден, Алланың разылығын алуды үміт етуі керек. Екіншіден, қажылық парызын шариғат бекіткен қағидалар бойынша өтеуді мақсат тұту қажет. Үшіншіден, өткен күнәларының кешірілуінен үміт етуі тиіс.

2. Рухани дайындалу

Мұсылман адам қажылық құлшылығына әуелі рухани дайындалуы қажет. Қажылық жай барып келетін (саяхат) жер емес. Сондықтан қажылыққа баратын кісі қасиетті мекенге шықпас бұрын мына жайттарға мән беруі тиіс:

- ұлы сапарға шынайы дайындалу;
- күнделікті құлшылығына мұқият болу;
- намазды жамағатпен оқу;
- қосымша нәпіл ғибадаттарын көбірек орындау;
- көбірек нәпіл ораза ұстау;
- иманын күшейтетін игі істерге мән беру;
- Алланы көбірек зікір ету;
- діни сауатын ашу;
- көп Құран оқу;
- Пайғамбарымыздың өмір тарихын оқып, ғибрат алу;
- сахабалардың өмірін оқып білу;
- иманды күшейтетін діни уағыздар тыңдау;
- қасиетті Мекке мен Мәдина қаласы жайында қажетті мәліметтермен танысу.

Қажылық үшін алдын ала рухани дайындалмаған адам Алланың рақымы түскен қасиетті мекенге барғанда саяхаттап келген адам секілді құлшылықтың ләззатын ала алмауы мүмкін.

Қағба – Алланың жер бетіндегі үйі. Одан асқан қасиетті орын жоқ. Қағбада жасалған шынайы дұға мен құлшылық кері қайтарылмайды. Қағба тұрған жерді «әл-Харам мешіті» деп

атайды. Әл-Харам мешітінде оқылған екі рәкағат намаздың сауабы басқа мешітте оқылған намаздан жүз мың есе артық.

3. Аллаға деген сенімін күшейту

Адам баласы кәлима шәһадатты айту арқылы иман келтіріп, мұсылман деген ардақты атқа ие болады. Мұсылман адам Алланың бір және жалғыз екеніне, періштелерге, қасиетті кітаптарға, пайғамбарларға, ақырет күніне, тағдырға, жақсылық пен жамандықтың Алладан екеніне, өлгеннен кейін қайта тірілуге сенеді. Осы иман негіздерінің қайсы біріне сенбеген кісі толық иман келтірген болып саналмайды.

Ал мұсылманның Аллаға деген сенімі шынайы болуы қажет. Бүкіл ғаламды жоқтан бар еткен, адамзатты топырақтан жаратып, сансыз нығмет берген, өзге жаратылыстан артық етіп, ақыл сана берген Аллаға деген иманға күдік пен күмән араласпауы тиіс. Алланың шексіз құдірет Иесі екеніне шәк келтірмей сенімін күшейту – маңызды іс. Сонымен қатар қандай жағдай болмасын Алладан үміт үзуіне, әрі бейғамдық жасауына болмайды.

4. Арнайы қажылық курстарынан өту

Қажылық парызын кемшіліксіз атқару үшін қажылықтың ережелерін білу аса маңызды. Мұсылман адам күнделікті бес уақыт намаз оқығанымен қажылық парызын өмірінде бір рет қана жасайтындықтан, оның шарттары мен орындалу ережелерін толықтай білмеуі мүмкін. Сондықтан қажылық кезінде қажылықтың шарттары мен ережелерін орындау барысында қателікке ұрынып жатады. Өйткені тәжірибе жүзінде жасап көрмеген соң қателікке бой алдыруы әбден мүмкін.

Қажылықты атқару кезінде қателік жібермеу үшін мешіттер жанынан ашылған білікті имамдар мен ұстаздар жүргізетін арнайы қажылық курстарынан өту маңызды. Себебі курс барысында қажылықтың ережелерімен толық танысып,

қасиетті мекенде атқарылуы тиіс барлық құлшылықтарды меңгеруге мүмкіндік алады. Сол секілді ихрам кию, ихрамды бұзатын жағдайларды білу, арнайы жасалған Қағбаның макеті арқылы қалай тауап жасау керектігін үйрену қажет.

5. Қосымша Құран сүрелерін жаттау

Қажылық сапары кезінде тек қажылықты ғана өтеп қоймастан нәпіл құлшылықтар жасауға да зор мүмкіндік болмақ. Қасиетті мекенде жасалатын нәпіл құлшылықтың сауабы мол. «Әл-Харам мешіті» мен «Пайғамбар мешітінде» оқылған екі рәқағат намаз өзге мешітте оқылған нәпіл намаздардан сауабы әлде қайда көп. Нәпіл ғибадаттың төресі – намаз. Ал намазды көбірек оқу үшін бірқатар сүрелерді жатқа білу маңызды. Сондықтан мүмкіндігінше қосымша сүрелерді жаттауға мән беру керек.

Сүрелерді тәжуид ережесімен қатесіз жаттау үшін мешіттер жанындағы діни сауат ашу курсына барып, ұстаздан үйренуге мән беру керек. Ұстаздың жетекшілігімен мүмкіндікке қарай сүрелерді қатесіз жаттап, қажылық кезінде атқарылатын нәпіл құлшылықтар үшін дайындық жасалғаны абзал.

6. Намаз оқу ережелері мен дұғаларын үйрену

Намаз оқу – әрбір мұсылманға парыз. Ал қажылық парызын өтеуге ниет еткен адам әуелі намаз оқып үйренуі тиіс. Намаз оқудың шариғатта бекітілген шарттары мен ережелері бар, яғни намаздың парыздары, уәжіптері, сүннеттері мен мәкрүһтері бар.

Намаздың 12 парызы бар, соның бірін тәрк етсе, намаз бұзылады, қайта оқу керек болады.

Ханафи мәзһабы бойынша намазды оқу кезінде орындалуы тиіс «уәжіп» амалдар бар. Егер сол уәжіп амалдардың бірін орындамаса, намаздың соңында сәһу сәждесін жасау керек. Сәһу сәждесін жасаудың үкімі – уәжіп.

Намазды кемеліне жеткізіп орындау үшін сүннет амалдарын толықтай орындау қажет. Намазда бекітілген сүннет амалдар орындалмаса, тәнзиһан мәкрүһ болып есептеледі.

Сол секілді намазда оқылатын «сәнә», «әт-тахият», «Аллаһумма салли», «Аллаһумма барик» дұғалары бар. Бұл дұғаларды жаттап алу керек. Сонымен қатар намазды бұзатын жағдайларды да біліп алу маңызды.

Сондықтан намаз оқу ережесін білмейтін адам ұлы сапарға шықпас бұрын алдын ала намаз оқу ережелері мен дұғаларын үйреніп алуы қажет. Қайшы жағдайда қасиетті мекенде жасайтын құлшылығы дұрыс болмай қалады.

7. Нәпіл намаздардың оқылуын үйрену

Алла Тағала мұсылман баласына бес уақыт намазды парыз етті. Ал Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) арқылы нәпіл намаздарды үйретті. Мұсылман адам нәпіл құлшылықтар арқылы иманын күшейтіп, Жаратушысына жақындап, Оның сүйіспеншілігіне бөленуіне себепші болады. Нәпіл ғибадат жайында Әбу Нұрайрадан жеткен хадисте Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: «Алла Тағала айтты: «... *Пендемді маған жақындататын нәрселердің арасында маған ең ұнамдысы парыз еткен істерді орындауы. Пендем маған нәпіл құлшылық жасау арқылы жақындай түседі де, нәтижесінде сүйіспеншілігіме бөленеді. Оны жақсы көрсем, еститін құлағы, көретін көзі, ұстайтын қолы, жүретін аяғы боламын. Менен қандайда бір нәрсе сұраса, сұрағанын беремін, Менен пана тілесе, пана болып, қорғаймын...*» (Бұхари).

Ақыретте есепке тартқанда парыз намазынан кеткен кемшіліктердің орнын нәпіл құлшылық арқылы толықтырылатыны жайында ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Расында, ақыретте пенде амалдарының ішінде ең бірінші намазы үшін сұралады. Егер ол дұрыс болса, пенде құтылып, табысқа кенеледі. Ал егер намаздары дұрыс болмаса, онда ол өкініп, қасіретке тап болады. Егер оның парыздарының кемшіліктері болса, Ұлы Алла Тағала: «Менің құлымның парыз амалдарынан кеткен кемшіліктерін толтыратын нәпіл құлшылықтары бар мекен, қараңдар?» – деп бұйрық береді. Кейін оның барлық амалдары осылайша есепке тартылатын болады»* (Термизи).

Қасиетті мекенде Жаратқанға жақындай білу әрі сүйіспеншілігіне бөлену үшін көбірек нәпіл намаз оқу керек. Ол үшін нәпіл намаздарды үйреніп, біліп алу қажет.

8. Қажылық дұғаларын жаттау, үйрену

Әрбір құлшылықты атқарған кезде оқылуы тиіс дұғалар бар. Қажылық парызын өтеу кезінде де бірқатар дұғалар бар. Сол дұғалар қатарында Ихрам киген соң оқылатын дұға, Қағбаны жеті рет тауап еткенде әр тауапта оқылатын, Сафа мен Маруаның арасында жеті рет жүрген кезде (сағи) оқылатын, Маруа төбесінде тұрып оқылатын арнайы дұғалар бар. Сонымен қатар әрбір рәсім атқарылғанда айтуға болатын дұғалар да көрсетілген. Ғалымдарымыз хадистерге сүйене отырып, ол дұғаларды жамағатқа ұсынған.

Қажылық кезінде айтылуы тиіс дұғалар арнайы кітапшаға жинақталғандықтан, сол дұғаларды алдын ала, өз орнымен оқып үйрену абзал.

Қажылық барысында ең көп айтылатын дұға – **тәлбия** дұғасы. Әуелі ихрам кию кезінде ниет етіліп, ғұсыл құйынып, екі

рәкағат намаз оқылып, дұға жасалып, тәлбия дұғасын айтумен басталады: **«Ләббәйкә Аллаһумма ләббәйк. Ләббәйкә лә шәрикә ләкә ләббәйк. Иннәл-хамда, уән-ниъмәтә, ләкә уәл-мүлк. Лә шәрикә ләк»**. Мағынасы: *«Уа, Алла! Міне, мен Сенің алдыңдамын. Міне, мен Сенің алдыңдамын. Сенің ешбір серігің жоқ. Міне, мен Сенің алдыңдамын. Расында мадақ та, нығмет те, мүлік те Саған ғана тән. Сенің ешқандай серігің жоқ»*.

9. Мемлекет пен адам алдындағы қарызын өтеу (жер, көлік, үй т.б. салықтарды өтеу)

Шарифат мұсылман баласына сауап пен күнәні, жақсылық пен жамандықты, харам мен халалды үйретті. Жақсылық пен сауапты амал жасаса, ақыретте қайтарымы ретінде жұмаққа кірмек. Ал күнәлі іс пен харам амалды жасаса, тәубе етпесе, Алладан кешірім сұрамаса, оның жазасын ақыретте тозақта өтейтін болады.

Дінімізде күнәлар кіші және үлкен күнә болып екіге бөлінеді. Пенденің ақысын жеу үлкен күнәға жатады. Пенде ақысы дегеніміз, біреуді ұру, затын тартып алу немесе ұрлап алу, рұқсатсыз біреудің мүлкіне қол сұғу, ғайбаттау, өсектеу, балағаттау, қарыз алып бермей қою сынды жайттар жатады. Пенде ақысы сол адамнан кешірім алмайынша тәубемен, қажылықпен, жиһадпен, оразамен кешірілмейді. Сондықтан ұлы сапарға шықпас алдын ағайын-туыс, дос-жарандар мен көрші-қолаңнан және де көңілін қалдырған өзге де жандардан кешірім сұрап, қарыздары болса, иелеріне қайтарып, Алла разылығы үшін кешірімдерін алу аса маңызды іс. Сол секілді мемлекеттік шекарадан өте білу үшін мемлекет алдындағы жер, көлік, үй т.б. салықтарын өтеуі қажет. Адам алдындағы қарыздарын өтеп, қажылық құлшылығын бұзатын істерден ада болып, ұлы сапарға барып келген адам анадан туғандай (күнәсіз) оралады.

Қажылық парызын толықтай өтеген адам өткен күнәларынан арылып, анадан туғандай оралатыны жайында ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Қажылық кезінде жаман сөз айтпаған және дұрыстықтан айрылмаған адам анасынан туған күнгідей күнәсіз болады»* (Бұхари); *«Қабыл болған қажылық өткен күнәларды жояды»* (Байһақи).

10. Ислам, Иман, Ихсан туралы мәліметін жетілдіру

Бірде Жәбірейіл періште адам бейнесінде Пайғамбардың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) қарсы алдына тізесіне тізесін тигізіп отырып: «Уа, Мұхаммед! Маған Ислам жайлы айтып берші», – деді. Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деді: *«Ислам дегеніміз – Алладан басқа құлшылыққа лайықты ешкімнің және ештеңенің жоқ екеніне және Мұхаммед Оның елшісі екеніне куәлік келтіруің, намаз оқуың, зекет беруің, Рамазан айында ораза ұстауың және шамаң жетсе, қажылық жасауың»*. Ол: «Дұрыс айтасың», – деді. Содан соң ол: «Маған Иман жөнінде айтшы», – деп тіл қатты. Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деп жауап берді: *«Иман дегеніміз – Аллаға, Оның Періштелеріне, түсірген кітаптарына, Оның елшілеріне, ақырет күніне және жақсылық пен жамандықтың тағдырдан екеніне иман келтіруің»*. Әлгі адам тағы да: «Дұрыс айтасың», – деді де: «Маған ихсан туралы баяндап берші», – деді. Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Ихсан дегеніміз – Алла көріп тұрғандай құлшылық жасауың, сен Оны көрмесең де, шын мәнінде, Ол сені көріп тұр»*, – деп жауап қайтарды.

Міне, осы хадисте исламның, иманның және ихсанның не екенін ашып түсіндіреді. Ғалымдар хадиске сүйене отырып исламның бес шарттан тұратынын бірауыздан келіскен.

1. Кәлима шәһадат айту: *«Әшһәду әнлә әлләһә иллаллаһу уә әшһәду әннә Мухаммәдән абдуһу уә расулуһу»* деу. Мағынасы: *«Мен Алладан басқа тәңір жоқ екеніне және Мұхаммед Оның құлы және пайғамбары екеніне куәлік етемін».*

2. Намаз оқу: күнделікті 5 уақыт намаз оқу 621 жылы ережеп айының 26-нан 27-не қараған түні Миғражда парыз етілді. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) алғашқыда құбыла ретінде Құдысқа қарап намаз оқыса, 622 жылы жаз мезгілінде Мәдинаға қоныс аударған соң 17 айдан кейін Қағбаға қарап намаз оқу бұйырылды.

3. Ораза ұстау: әр жылы рамазан айында ораза ұстау – парыз. Ораза 624 жылы 10 шағбан (тамыз) күні парыз етілді.

4. Зекет беру: Дініміз бойынша дүние-мүлкі нисап мөлшеріне жеткен мұсылман зекет беруге міндетті. Зекет беру хижраның екінші жылы, яғни 624 жылы парыз болды.

5. Қажылыққа бару: қажылық жасауға жағдайы келген мұсылман өмірінде бір рет қажылық парызын өтеуі шарт. Қажылық хижра жыл санауы бойынша 9-шы жылы, милади 631 жылы парыз болды.

Ал иманның жеті шарты бар. Олар:

1. Аллаға иман келтіру;
2. Періштелерге иман келтіру;
3. Қасиетті кітаптарға иман келтіру;
4. Пайғамбарларға иман келтіру;
5. Ақырет күніне иман келтіру;
6. Тағдырға және жақсылық пен жамандықтың Алладан екеніне;
7. Өлгеннен соң қайта тірілуге иман келтіру.

Кімде-кім осы иман шарттарының бірін қабыл етпесе немесе сенбесе, ол адам иман келтірген болып саналмайды.

Иманның екі шарты бар: біріншісі, иман негіздерін жүрекпен бекіту (тасдиқ), екіншісі, сенгенін тілімен айту (иқрар).

Ихсанның шарты: мекен мен уақытқа қарамастан әрбір ісін – Алла көріп тұрғандай шынайы түрде жасау. Адам шектеулі ақылымен Алланы меңгере алмағанындай көре де алмайды. Бірақ Алла көріп тұратынын ұмытпауы тиіс.

11. Жергілікті мешіт жанындағы сауат ашу курсынан өту

Мұсылман адам Жаратқанға құлшылық етіп, мінежат жасауы үшін азды-көпті діни сауатын ашуы тиіс. Намаз оқу үшін Құран аяттары мен сүрелерін, дұғаларды қатесіз оқып, жаттауы керек. Шамасы келе тұра сүрелерді қате жаттап алып, түзеуге ықылас танытпай намаз оқуын жалғастыра беру дұрыс болмайды. Өйткені әріптерді дұрыс айтпаса, аяттың мағынасы бұзылып кетеді. Ондай жағдайда намаз қабыл болмай қалу қаупі жоқ емес. Ал жасы келген, тілі келмейтін, түзетуге мүмкіндігі жоқ қарияларға әріптерді өз орнымен айту талап етілмейді.

Шариғаттың шарттарын дұрыс өтей білу үшін діни сауат қажет. Бес уақыт намазды өз кемеліне жеткізіп оқу үшін намаздың шарттары мен оқылу ережелерін үйрену керек. Себебі оқитын намазы қатесіз, дұрыс өтелуі маңызды. Ол үшін мешіт жанындағы діни сауат ашу курсына барып, діни сауатын ашу міндет болмақ.

12. Халал мен харам туралы қажетті мәлімет

Шариғатта жасалуы мен пайдалануы, ішіп желінуі рұқсат нәрсеге «халал» десе, тыйым салған нәрсеге «харам» дейді. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) айтқандай шариғатта халал мен харам белгілі. Кім

халал істі жасаса, халал ас-суды пайдаланса, бұл дүниеде сауапқа кенеліп, ақыретте жұмаққа кіреді. Ал кім харам іс пен әрекеттерді жасаса, тыйым салынған ас пен сусынды ішсе, күнәға батып, Алланың ашуына ұшырап, ақыретте тозаққа түсуіне себеп болады. Аллаға иман келтірген момын пенде шариғаттың халал мен харам талабын сақтауы тиіс. Бұл талапты орындамай шектен шығу адамды құрдымға жетелейді.

Шариғатта рұқсат етілген халал істер мен азық-түлікті харамға шығарса немесе тыйым салынған харам істер мен азық-түлікті, сусындарды халалға шығарса адамды діннен шығарады. Мұндай іс – Жаратқанның құзырында ауыр күнә. Сондықтан мұсылман адам қайсы бір іске өз бетінше халал немесе харам деп үкім беруіне болмайды.

13. Шариғаттағы сауап пен күнәні үйрену

Ислам – адамзатқа жіберілген Алланың соңғы әрі Ислам – кәміл діні. Исламда ешқандай кемшілік жоқ. Ислам бізге жақсылық пен жамандықты, сауап пен күнәні, халал мен харамды үйретті. Шариғатта жасалған жақсылық үшін берілетін сыйға «сауап» десе, жасалған жаман іс пен әрекеттен табатын ісіне «күнә» дейді.

Мұсылман адам тек парыз амалдарды орындаумен ғана Алланың разылығына бөлене алмайды. Өзгелерге жақсылық жасап, сауапқа кенелу арқылы Алланың разылығына қол жеткізеді. Шын мәнінде, Алла Тағала жақсылық істеушілерді сүйеді. Бұл жайлы Құранда бірнеше аятта баян етілген: «... Алла жақсылықты ықыласпен істеушілерді жақсы көреді», – десе («Әли Имран» сүресі, 134-аят); «Кім ықыласпен жақсылық істей отырып, жүзін Аллаға бұрса, онда оның сыйлығы – Раббысының құзырында. Әрі оларға қорқыныш жоқ және олар қайғырмайды», – деген («Бақара» сүресі, 112-аят).

Шариғатта рұқсат етілмеген және тыйым салынған іс әрекеттер мен амалдарды орындау – күнә. Күнәнің жазасы – тозақ. Сондықтан әрбір мұсылман сауап пен күнәлі істі ажырата білуі керек.

Ибн Аббас (Алла оған разы болсын) сауапты іс пен күнәлі іс жайында былай деген: *«Игі іс – адам жүзіндегі нұрды күшейтеді, жүрегіне жарық, денесіне күш сыйлайды, ризығын арттырады және жаратылыстардың оған деген махаббатын оятады. Ал жаман іс – жүзді қарайтады, жүректі қарайтады, денені әлсіретеді, ризықты кемітеді және жаратылыстардың оған деген жек көрушілігін тудырады».*

14. Қажылықтың парыздарын, уәжіптері мен сүннеттерін үйрену

Әрбір құлшылықтың өзіндік шарттары бар. Сол секілді қажылықтың да парызы, уәжібі және сүннеті бар. Қажылық парызын өтеуге ниет еткен кісі сапар барысында қателіктерге бой алдырмау үшін қажылыққа қатысты шарттар мен ережелерді үйреніп алуы тиіс.

Қажылықтың парызы үшеу. Олар: ихрам кию, Арафатта тұру, тауаф жасау. Бұл парыздың бірі орындалмаса, қажылық дұрыс болмайды, келер жылы қайта жасау міндеттеледі.

Ал қажылық құлшылығының уәжіптері: сағи жасау (Сафа мен Маруа арасында 7 рет жүру); Муздалифада тоқтау; шайтанға тас лақтыру; шаш алдыру; қоштасу тауабы. Уәжіп амалдар дұрыс жасалмаса, шариғатта бекітілген каффаратын өтейді.

Сол секілді парыздар мен уәжіп амалдарды орындау барысында Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) үйреткен амалдар мен дұғаларды айту – сүннет. Ал Ибраһим мақамының қасында екі рәқағат намаз оқу, зәмзәм

суын ішу, Минада қалу, истиғфар мен зікір айту секілді амалдар қажылықтың сүннетіне жатады.

Қажылық құлшылығының толыққанды орындалуы үшін осы құлшылықтарды орындауға көңіл бөлу маңызды.

15. Қажылық кезіндегі рәсімдерді, құлшылықтарды үйрену (Ихрам, Тауап, Қағба, Харам мешіті, Мина, Зәмзәм суы, Сафа, Маруа, Сағи, Арафат, Муздалифа)

Қажылық ғибадаты ғұмырда бір рет жасалатындықтан, кейбір терминдер мен қасиетті мекендегі атаулар жайында мәлімет алып, қажетті деректерді үйрену ұлы сапардың өз деңгейінде атқарылуына септігін тигізеді. Қажылық сапарында ғана ұшырасатын мына атауларды шатастырмай үйреніп алған абзал:

- Ихрам – қажылық кезінде ер адамдар (асты мен үстіне) арнайы орап алатын ақ түсті, тігісі жоқ мата, ал әйелдердің үстіндегі ниеттеніп киген киіміне ихрам деп аталады.

- Тауап – Қағбаны айналып жасалатын құлшылықты айтамыз.

- Қағба – Алланың жер бетіндегі үйі Қағба деп аталады. Ол Меккеде әл-Харам мешітінде орналасқан.

- Харам мешіті – қасиетті Қағба орналасқан мешіт «әл-Харам мешіті» деп аталады. Себебі ол мекенде қандай да теріс әрекет жасау харам болып саналғандықтан «әл-Харам» деп айтылған. Яғни харамнан қорғалған деген сөз. Тіпті жергілікті халық (такси жүргізушілер де) әл-Харам мешітін қысқартып «Харам» деп атап кеткен.

- Мина – Меккенің сыртындағы жазықтың атауы. Қажылық кезінде зулхижжа айының 8 күні және 11-12-сі күні Мина жазығында тігілген арнайы шатырларда қалып түнейді.

- Зәмзәм суы – Исмайыл пайғамбар кезінде Алланың құдыретімен Қағбаға жақын жерде шыққан бұлақтың атауы.

- Сафа – Қағбаға жақын жердегі төбенің атауы.
- Маруа – Қағбаға жақын жердегі төбенің атауы.
- Сағи – Сафа мен Маруа арасында жүруді сағи деп атайды.

- Арафат – Мекке қаласының сыртындағы таудың аты. Арафат тауында (аймағында) тұру қажылықтың парызына жатады.

- Муздалифа – Мина мен Арафаттың ортасындағы жердің атауы. Қажылар Арафат тауы етегінде күн батқанға дейін тұрып, күн бата Муздалифаға барып түнейді.

II ТАРАУ

ҚАЖЫЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН САҚТАУ

1. Ұшаққа отырғаннан бастап, топ басшыларына бағыну

Ислам мұсылмандарға қай іс болмасын өз араларынан тағайындалған басшыларға немесе топқа жауапты кісіге бағынуды бұйырады. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) түрлі сапарлар мен жорықтарға шыққанда топқа, жасаққа жауапты етіп бір сахабасын бекітіп, өзгелердің соған бағынуын тапсыратын. 631 жылы қажылық парыз болғанда Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) хазірет Әбу Бәкірді (Алла оған разы болсын) 300 қажыға басшы етіп, ұлық сапарға шығарып салады.

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сапарға шығатын мұсылмандарға былай деп ескерткен: *«Үш адам сапарға шыққан кезде араларынан біреуін басшы етіп тағайындасын»* (Әбу Дәуід, 2241). Өйткені топқа жауапты адам сапар барысында топтағы адамдардың қауіпсіздігі мен мұқтаждықтарына жауап береді.

Сол секілді қазіргі кезде де қажылықты ұйымдастыратын фирмалар қажыларды топқа бөліп, оларға бағыт-бағдар беретін,

бағдарлама бойынша жүретін, қасиетті орындарда жасалатын құлшылықтарды үйретіп, тарихи орындар жайында мәлімет беріп отыратын топ басшысын бекітеді. Сондықтан әрбір қажы сапар барысында қателіктерге ұрынбау үшін бекітілген топ басшысын тыңдауы тиіс. Бекітілген топ басшысын тыңдап, бағыну ұшаққа мінгеннен бастап, қажылық сапарды өтеп, елге оралғанға дейін сақталуы тиіс.

2. Қажылық кезінде ұрыс-жанжал мен дауыс көтеруге жол бермеу

Қажылық сапар барысында түрлі ыңғайсыз жағдайлар мен кедергілер орын алуы мүмкін (мәселен, ұшақ пен көліктің кешігуі, топтан адасып кету т.б.). Бір Алланың разылығы үшін сапарға шыққандықтан, ұшырасқан түрлі жағдайлар кезінде барынша сабыр сақтап, ұрыс-жанжал мен дауыс көтермеу керек.

Қасиетті мекен деп аталған Қағба және оның айналасы «әл-Харам» аумағы деп аталғандықтан, ол жерде біреумен жанжалдасу, дауыс көтеріп сөйлеу күнә болады. Әсіресе, тауап жасағанда адамның көптігінен қысылып қалу, қара тасты сүюге талпыну кезінде ығыстырып шығарып жіберу, біреулердің қағып кету жағдайлары орын алуы мүмкін. Ондай кезде сабыр сақтап, ешкімге дауыс көтермей, ренжімей әрі өзгеге тіл тигізіп алмау керек. Сол секілді Мәдина қаласына барғанда, Пайғамбар мешітінде де ондай теріс қылық танытпаған жөн.

3. Құлшылыққа мұқият болу

Мұсылман адам құлшылығын өз уақытында өтеуге мұқият болуы тиіс. Ал қажылық кезінде құлшылыққа деген мұқияттылығын арттыра түсу керек. Себебі Алла разылығы үшін ұлы сапарға ниет етіп шыққан соң уақытының басым бөлігін құлшылыққа арнау маңызды. Қажылықтың парыздары,

уәжіптері мен сүннеттерін толықтай өтеуге аса мән беру керек. Құлшылықтарды атқару барысында жалқаулық пен немқұрайлық таныту сауаптан мақұрым етеді. Сондықтан атқарылуы тиіс құлшылық пен рәсімдерді кемшіліксіз орындау арқылы Алланың разылығын алуға талпыну маңызды іс.

Қасиетті мекендерде жасалған әрбір құлшылық өзге мешіттерде оқылған намаздардан сауабы әлдеқайда артық. Бұл туралы Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Менің бұл мешітімде оқылған бір намаз әл-Харам мешітінен басқа мешіттерде оқылған мың намаздан артық. Ал әл-Харам мешітінде оқылған бір намаз одан басқа жерде оқылған жүз мың намаздан артық»* (Сахихи ибн Хаббан әл-Хурасани, 1620-хадис). Сол үшін бес уақыт намазды әл-Харам мешіті мен Пайғамбар мешітінде өтеуге мән беріп, намаздарға ертерек барып, зікір мен тәсбих айтып, Құран оқып, дұға етіп, Аллаға жалбарынып, жамағатпен намаз оқуға мұқияттылық таныту керек. Әсіресе нәпіл намазды көбірек оқуға мән беру маңызды. Қажылық сапардың басты ерекшелігі де – осы.

4. Ықыласты болу

Ықылас – жүректің кіршіксіз адалдығы мен ниеттің түзулігін көрсететін айна. Ықылас күдіреті күшті, мейірімді Алла Тағалаға деген шынайылық. Құранда құлшылықты ықыласпен жасау керектігі бұйырылған: **«...Ендеше осынау хақ дінді шын жүректен толық қабылдап, бар ықыласыңмен бір Аллаға ғана құлшылық ет!»** («Зүмәр» сүресі, 2-аят). Сонымен қатар Алла Құранда ықыласты құлдарын жақсы көретінін ескерткен.

Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«...Алла Тағала тек шынайы ықыласпен және Оның разылығы үшін жасалған амалды ғана қабыл етеді»* (Нәсәи). Сондықтан момын пенде әрбір құлшылығын ықыласпен жасауға мән беруі керек.

5. Сабырлы болу

Адам бойындағы мінездің көркемдене түсуіне үлкен септігін тигізетін қасиеттің бірі – сабыр. Сабырлылық таныта білу өзінді тәрбиелеумен нәпсіні құрықтап, иманды күшейтеді, Алла жаратқан әр жаратылысқа сүйіспеншілікпен қарауға үйретеді, жамандықтан ада етіп, рухани тазалық сыйлайды. Құлшылық ету үшін де сабыр қажет. Құранда бұл жайында былай деген: **«Уа, иман келтіргендер! Сабыр танытып, намазбенен (Алладан) жәрдем тілендер...»**, – деген («Бақара» сүресі, 153 аят).

Алла Тағала **«Алла сабырлыларды жақсы көреді»** («Әли Имран» сүресі, 146 аят) деген аяты арқылы сабыр еткен мұсылманды жақсы көретінін сүйіншілеген.

Егер адамда сабыр болмаса, ашуға тез бой алдырады. Ал ашуланған адам ашу үстінде асығыстыққа жол береді. Асығып қабылданған шешім барлық уақытта оң бола бермейді. Ондай жағдайда ақылға салып, ашуға берілмей сабыр сақтау керек. Сондықтан қажылық кезінде орын алған ыңғайсыз жайттармен қиыншылықтарға сабыр сақтай білу қажет.

6. Рияға (көзбояушылыққа) жол бермеу

Рия дегеніміз – Алланың ризалығы үшін атқарылуы тиіс кез келген істер мен құлшылықтарды ел-жұрт көрсін деп істеу және Аллаға құлшылық еткендей көрініп, пенденің ілтипатын көздеу. Рия – амалдың сауабын жоятын жүректегі рухани дерт. Рия мұсылман адамның жасаған құлшылығының сауабынан мақұрым ететін жаман әдет. Тіпті Аллаға серік қосуға итермелейтін кіші ширкке жатады. Өйткені ісін жұртқа көрсету ниетімен атқару қабыл болмайтын амалға жатады.

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) үмметін рядан сақ болуға шақырып былай

деген: *«Сендерді ойлап, қатты қорқатыным – кіші серік қосу еді, – дегенде жанындағылар: «Кіші серік қосу дегеніңіз не?» – деп сұрады. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай жауап берді: «Рия, яғни сырт көзге көрсетіп жасау. Қиямет күні адамдар өз амалдарының игілігін көріп жатқанда, Алла Тағала риякер адамдарға: «Пәни жалғанда амалдарыңды адамдарға көрсетуге құштар едіңдер ғой! Көрейік, олардан көмек таба алар ма екенсіңдер? – дейді» (Ахмад ибн Ханбал).*

Қажылық кезінде мұқият болу керек болған істің бірі – рия. Ол үшін құлшылықтарымызды ел-жұртқа жарияламастан сауабын бір Алладан үміт етіп атқару керек. Мәселен, Қағбаның алдында тұрып, тауап етіп жүріп, Қағбаны ұстап тұрып, қаратасты сүйіп жатып, сағи жасап жүріп, Пайғамбар қабірін зиярат ету кезінде суретке түсіп, әлеуметтік желіге салу, оны мақтангершілікпен жариялау риякерлік болып есептеледі.

7. Күнәлі істерден сақтану (бейәдеп сөз, өсек, ғайбат, т.б.)

Ғибадат ету Алланың парызы болса, күнәдан сақтану да парыз етілген. Сондықтан күнәлі істерден сақтану құлшылық жасаудан бұрын келеді. Бір күнәлі істен сақтану – нәпіл намаз оқудан абзал. Өйткені нәпіл ғибадатты орындау парыз емес, ал күнәдан сақтану міндет. Харам істеу арқылы парыз амалды, мәкруһ істеу арқылы сүннет амалды орындауға болмайды. Алла құзырында күнә болып саналатын әрбір әрекет пен істен бойды алыс ұстау маңызды.

Шарифатта «Он күнәнің тоғызы тілден» деген тыйым бар. Сондықтан күнәлі іске жетелейтін амалдың бірі тілге ие болу керек. Мұсылман адам өзіне қатысы болмаған істе сөз қозғауы күнә болмақ. Сол үшін ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деп ескерткен:

«Аллаға және ақырет күніне имам келтірген адам қайырлы нәрсе айтсын немесе үндемесін» (Бұхари).

Бейәдеп сөз, өсек пен ғайбат айту шарифатта тыйым салынған үлкен күнәлар қатарына жатады. Өйткені біреуді балағаттау, артынан өсектеу, ғайбат айту Алла кешпейтін, тәубемен өшпейтін күнәға жатады. Ол күнәдан арылудың бір ғана жолы сол адамнан кешірім сұрау арқылы ғана кешірімге қол жеткізеді.

Қажы адам әрбір сөзіне мән беріп, бос нәрсені сөйлемейті. Хадисте былай деп ескертеді: *«Шынында құлдың бір сөзі оның дәрежесін өсіріп, Алланың ризалығына бөлесе, бір сөзі үшін тозаққа тасталып, Алланың ашуына душар болады» (Бұхари).*

8. Өткен күнәлары үшін шынайы тәубе ету

Алланың жаратқан мақлұқтарының ішінде мүлде күнә жасамайтын жаратылыс иесі – періште. Ал азғын, тәубесі қабыл болмайтын жаратылыс иесі – шайтан. Адам баласы періште де емес, шайтан да емес, нәпсісі бар жаратылыс иесі. Нәпсі болғандықтан, қателікке бой алдырмайтын, күнә жасамайтын пенде жоқ. Жасаған күнәсі үшін тәубе етіп, Алладан кешірім сұрай білген пенде ғана жақсы адам екені жайында хадисте былай деген: *«Адам баласының бәрі қателік жасайды. Солардың ішіндегі ең жақсылары жасаған қателіктері үшін тәубе ететіндері» (Ибн Мәжа).*

Су қалайша кірді тазаласа, шынайы тәубе де күнәміздің кешірілуіне себеп болмақ. Жаратушы Алла пендесіне аса мейірімді. Пендесінің ақыретте күнәмен келуін қаламайды, тәубе етіп, күнәсіз келуін қалайды. Пенде жасаған күнәсі үшін өкініп, шынайы түрде тәубе етсе, тәубесі сөзсіз қабыл болады. Өйткені Алла тәубені қабыл етуші екенін көптеген аятта баян етеді: **«Алла пенделерінің тәубесін қабылдап, күнәларын кешіреді, істегендеріңді біледі» («Шура» сүресі, 25-аят).**

Қажылық сапары тәубе етудің мүмкіндік сәті ретінде өткен күнәлар үшін шынайы тәубе ету керек. Ал тәубе ете білу үшін өзіндік шарты бар. Қайшы жағдайда тәубе шынайы тәубеге жатпайды. Олар:

1. Жасаған күнәсін тоқтату;
2. Жасаған ісі үшін өкіну;
3. Сол ісін бұдан былай қайталамауға уәде беру.

9. Денсаулыққа мән беру

Денсаулық Алланың адам баласына берген ұлы аманаты әрі нығметі. Сол аманат пен нығметті бағалап, көздің қарашығындай сақтау Аллаға деген шүкіршілікті білдіреді. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Адамдардың көбі қадіріне жете бермейтін екі нығмет бар, ол – денсаулық және бос уақыт»* (Бұхари).

Адам баласы Алланың берген баға жетпес нығметі денсаулықты бағалау мен сақтауы тиіс. Ал оның бір жолы, ағзаның тазалығын сақтап, ішіп-жейтін астың тазалығын қадағалау. Денсаулығы сыр берсе, оны өз уақытында емдеу – мұсылманның міндеті. Алла мені сынау үшін ауру берген екен деп, шамасы жете тұра ауруын асқындырып алса, өзі кінәлі болмақ.

Шариғат науқастанған жағдайда Аллаға жалбарына шипа тілеп, оның емін іздеуді талап етеді. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) бір хадисінде: *«Уа, Алланың құлдары! Емделіңдер, себебі дертті жаратқан Алла оның шипасын да жаратқан. Тек кәріліктің емі жоқ»,* – деген. Сондықтан науқастанған жағдайда дереу дәрігерге жүгініп, ем-дом алу міндет. Өйткені қажылық құлшылығын толықтай орындай білу үшін денсаулықтың маңызы зор. Алланың берген аманатына жауапкершілікпен қарау – мұсылмандық парызымыз.

10. Дұға жасағанда еліміз бен халқымыз үшін дұға ету

Қажылық ғибадаты Алланың мейірімі түскен қасиетті мекендерде жасалатындықтан, ол жерде жасалған дұға қабыл болады. Мәселен, Қағбаның қасында тұрып, Арафат тауында тұрып жасалған дұға кері қайтарылмайды. Сондықтан қажы адам қасиетті мекенде тек өзі үшін ғана емес, барша мұсылман үмметі үшін және еліміз бен халқымыз үшін дұға етуі тиіс. Өйткені ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Бір мұсылман басқа мұсылман бауырына сырттай дұға етсе, періштелер оған: «Сол нәрсе саған да болсын!» – дейді»* (Мұслим).

Хадисте айтылғандай мұсылман адам өзіне қалаған нәрсесін мұсылман бауырына қаламайынша толық иман келтірген болып есептелмейтіндіктен, Алладан өзіне не тілесе, өзге бауыры үшін де, елі мен халқы үшін де жақсылықты тілеп, дұға жасауы керек.

Дұға жасаған кезде мән берілуі тиіс әдептер:

– Аллаға мадақ, Пайғамбарға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) салауат айтудымен бастау;

– Дұғаны ақырын дауыспен жасау;

– Аллаға шынайы жалбарынып, тілеу;

– Дұғаны үш реттен қайталау;

– Дұға жасағанда қолды жоғары көтеру;

– Өзімен бірге ата-анасына да дұға ету;

– Өзімен бірге барша мұсылманға, халқына дұға ету.

11. Қажылық кезінде түрлі ағымдардың арбауына түсіп қалмау

Қазақ халқы – ежелден бері Ханафи мәзһабын, Матуриди сенім мектебін ұстанып келген ел. Сондықтан Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы барлық құлшылықтар мен діни рәсімдерді Ханафи мәзһабы, Матуриди сенім мектебі аясында атқарады. Қажылық құлшылығын атқару барысында Ханафи мәзһабын негізге алады.

Қажылық ұлық сапар болғандықтан, әлемнің түкпір-түкпірінен қажылығын өтеу үшін миллиондаған қажы келеді. Олардың басым көпшілігінің діни сауаты төмен болады. Түрлі ағымдар мен жамағаттар қажылық маусымын пайдаланып, өз діни түсініктерін өзгелерге үгіттеуге тырысады. Мақсаттары өздерінің теріс сенімдерін насихаттау арқылы ел арасында діни алауыздық тудыру. Ниеті теріс жандардың мұндай уағыздарына алданып қалмау үшін бекітілген топ жетекшісіне мойынсұнып, Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы тарапынан бекітілген имамдардың ғана уағызын тыңдау керек.

12. Жергілікті заңға бағыну

Әрбір мемлекеттің өзіндік ішкі және сыртқы заңы бар. Сол елдің азаматтары мен шетелдік азаматтар мемлекеттің заңына құрмет көрсетіп, бағынуы міндет. Қайшы жағдайда тиісті шара қолданылатыны белгілі. Заңға бағынбаған елде тәртіп болмайды.

Қажылық сапары жасалатын қасиетті мекендер Сауд Арабия мемлекетінде орналасқандықтан, ол елдің өзіндік ішкі тәртібі мен заңдары бар. Сол секілді қажылықты өткеру кезінде қойылған талаптар мен ережелер болады. Полиция қызметкерлері сол тәртіп пен ережелердің дұрыс орындалуын бақылап, қадағалайды. Мұсылман адам сол елдің бекіткен заңы мен тәртібіне бағынуы тиіс.

Қажылар арнайы виза алып, Сауд Арабия елінің шекарасынан өткеннен бастап, мемлекеттің заңына құрметпен қарап, заңға қайшы іс-әрекет жасамауы тиіс. Заңды бұзу, заңға қайшы әрекет жасау Алланың құзырында да күнә болып саналады.

13. Ешкімге соқтығыспау

Шариғат бойынша біреудің затын рұқсатсыз алу, біреуге соқтығысу, қол көтеру, балағаттау кісі ақысына кіру болып саналады. Кісі ақысына кірген жан сол адамнан кешірім сұрап, кешірімін алмаса, ақыретте жазасы ауыр болмақ.

Қажылық кезінде миллиондаған адам қасиетті мекенге табан тірейді. Баршасының бір ғана мақсаты бар, ол – Алла разылығы үшін ғибадатын өтеу. Көпшілік болған жерде кейде келеңсіз жайттар орын алуы мүмкін. Біреу біреуді байқамай қағып кетуі, қара тасты сүйетін кезде итеріп, аяғын басып кетуі, абайсызда қолы тиіп кетуі, шалынып құлап қалуы, еркектің әйелге, әйелдің еркекке қолы тиіп кетуі мүмкін. Мұндай жағдайға түсіністікпен қарап, сабыр етіп, артық әрекетке барудың қажеті жоқ. Себебі мұсылман адам ешкімнің ала жібін аттамай, кісі ақысына кірмей, кешіріммен қарап, ешкімге соқтығыспай жүруі тиіс.

14. Тазалыққа мән беру

Тазалық – үлкен, кіші, көзге көрінетін, көрінбейтін барлық нәжістерден арылу. Дәрет алу, ғұсыл құйыну және тәйәммум алу секілді намаз оқу үшін талап етілетін тазалық түрлері сыртқы тазалыққа жатады. Сол секілді жан тазалығы, рухани тазалық ішкі тазалыққа жатады. Сыртқы тазалық ішкі тазалықтан туындайды.

Дін исламда тазалық жолында жасалған әрбір әрекет жоғары бағаланады және оны іске асырған пендеге сауап жазылады. Мұсылманның ең абзал құлшылығы – намаз. Ал намаздың дұрыс болуы үшін тәні, киімі мен намаз оқитын жері нәжістен таза болуы шарт. Егер осы аталған үшеуінің бірі таза болмаса, намазы дұрыс болмайды. Сондықтан да мұсылман адам үшін ең маңызды амал – тазалық. Исламдағы алғашқы түскен бұйрықтың бірі Пайғамбарымызға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) тазалықты сақтауды ескертті: **«Ей, бүркенген жан! Тұр, халыққа ескерт. Раббыңды ұлықта. Киіміңді таза ұста»** («Муддасир» сүресі, 1-4 аят).

Мұсылман адамның ғибадат-құлшылығының қабыл болуы тазалығына байланысты. Таза емес пендеге намаз оқуға, қасиетті Қағбаны тауап етуге және Құран кітабын қолмен ұстауына болмайды. Алла тазалықты сақтайтын мұсылманды жақсы көретінін аятта былай деген: **«Шүбәсіз Алла қатты өкініп, тәубе ететін тәубешіл құлдарын және үнемі тазаланушыларды жақсы көреді»** («Бақара» сүресі, 222-аят).

Дінімізде тазалық сауапты іс. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): **«Тазалық – иманның жартысы»**, – деген (Бұхари, Муслим). Тазалықты иманның жартысына теңеу – исламның тазалыққа қаншалықты мән беретінін көрсетеді. Исламдағы тазалық – құлшылық қана емес, міндетті іс. Қажылық кезінде мына жайттарға мән беру маңызды:

- Қонақ үйдегі бөлмесінің тазалығына;
- Қонақ үйдегі заттардың өз орнына қойылуына;
- Төсек орнын жинауға;
- Едендегі орынсыз заттарды жинап, оларды тиісті жеріне қоюға;
- Аяқ киімді сөреге қоюға;
- Жуынатын бөлмелерді таза ұстауға;
- Дәрет алатын орынды таза ұстауға;

- Қоқысты лақтырмауға;
- Жағымсыз иістен арылуға;
- Киімнің таза әрі үтіктелген болуына;
- Жеке затының шашылмауына;
- Минадағы шатырды таза ұстауға;
- Арафатта тұрақтаған шатырды таза ұстауға;
- Муздалифада түнеген жерін ластамауға.

15. Ұқыпты болу

Ұқыптылық – адам бойына әдетте бала кезінен сіңетін маңызды қасиет. Дегенмен ересек жаста ұқыптылықты дамыту қиын емес. Бірақ иман келтірген пенде ұқыптылықты исламның талабы ретінде бойына сіңіруі тиіс. Өйткені ислам мұсылмандарға ұқыпты болуды бұйырады. Ұқыпты жан қашанда қоғамда құрметке лайық әрі үлгі тұтарлық тұлға болады.

Ұқыптылық және ұқыпты болу заттарды орнына қою ғана емес, құлшылығына да ұқыпты болу өте маңызды. Сол секілді көпшілікпен бірге жүргендіктен, өзгеге зиянын тигізбеу үшін топ жетекшілері айтқан ережелерге ұқыптылық танытып, уақытында атқаруға көңіл бөлу аса маңызды.

16. Пайғамбарымызға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) салауат пен истиғфар айтып жүру

Мұсылман адам Пайғамбарын жанынан да артық жақсы көруі тиіс. Өйткені Пайғамбарын жанынан да артық жақсы көрмейінше толық иман еткен болып саналмайды. Ол үшін Пайғамбарымызға (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) ұдайы салауатайтып жүру керек. Алла Тағала Құранда: **«Расында Алла және Оның періштелері пайғамбарға салауат айтады. Уа, иман келтірген мұминдер! Сендер де оған салауат**

айтып, толық мойынсұнушылықпен, сәлем жолдандар»,
– деген («Ахзаб» сүресі, 56-аят).

Салауат дегеніміз дұға. Салауат айту – Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) шапағатына кенелтетін амалдардың бірі. Мұсылман адам салауат айтса, Алла оның дәрежесін көтеріп, тілеген дұға-тілегін қабыл етеді. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Қиямет күні ең жақсы адамдар маған көп салауат айтқандар»* (Термизи).

Пайғамбарға салауат айту арқылы Алланың мейірімі өзіне он есе артығымен берілетін болады: *«Кімде-кім маған бір рет салауат айтса, осы себепті Алла Тағала оған он есе мейірімділік етеді»* (Мұслим). Ал Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) есімі айтылғанда салауат айтпау – нағыз сараңдық. Себебі Пайғамбарымыз былай деген: *«Сараң менің атым айтылған кезде, маған салауат айтпаған адам»* (Ахмад).

Салауаттың ең қысқасы Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) есімі аталғанда *«Саллаллаһу алейһи уә сәлләм»* деу немесе *«Аллаһумма салли алә Мухаммәдин уә алә әәли Мухаммәдин уә сәллим»* деп айту.

Сол секілді күнделікті намазда оқитын мына салауатты айтып жүруге болады:

«Аллаһуммә салли алә Мұхаммадин уә алә әәли Мұхаммадин. Кәмә салләйтә алә Ибраһимә уә алә әәли Ибраһимә иннәкә Хамидум Мәжид.

Аллаһуммә бәрик алә Мұхаммадин уә алә әәли Мұхаммадин. Кәмә бәрактә алә Ибраһимә уә алә әәли Ибраһимә иннәкә Хамидум Мәжид».

Истиғфар – дегеніміз Алладан кешірім тілеу. Қажылық барысында ұдайы истиғфар айтып жүру керек. Истиғфар

дұғасы: *«Астағфируллаһ әл-азим уә әтубу иләйһ»*. Мағынасы: «Ұлы Алладан күнәларыма кешірім сұраймын және Оған тәубе етемін».

17. Қасиетті мекендерде жасалуы тиіс құлшылықтарды толықтай жасау

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) сахабаларына: *«Қажылықтың ережелерін менен үйреніп алыңдар...»*, – деу (Мүслим) арқылы қажылық құлшылығын қалай атқару керектігін толықтай үйретіп кеткен. Қажылық тек қана Қағбаны тауап етуден тұрмайды. Қажылықты атқару кезінде парыз, уәжіп және сүннет амалдарын толықтай орындау керек. Қай амал қай жерде жасалуы керек болса, сол жерде және сол уақытта орындауға мән беру керек. Сол секілді умра жасау мүмкіндігі болғандықтан, умраны да жасау маңызды болмақ.

Мина жазығында, Арафат тауында, Муздалифа жазығында атқарылуы тиіс амалдарды кемшіліксіз орындау маңызды.

Мәдина қаласында Пайғамбар мешітінде жамағатпен намаз оқуға мән беріп, өзге де қасиетті орындарды зиярат еткен жөн.

18. Қасиетті мекенде мұқият болуы тиіс әрекеттер

Қасиетті мекенге ұлық сапарды өтеуге барған қажылар жүріс-тұрысы мен әрекетіне мұқият болуы тиіс. Әсіресе «әл-Харам» аумағы деп аталған жерде мына жайттарды жасауға болмайды:

- дауыс көтеріп сөйлеуге;
- жанжалдасуға;
- ғайбат айтуға;
- өсек айтуға;

- бейәдеп сөз айтуға;
- қол көтеруге;
- төбелесуге;
- жәндіктерді өлтіруге;
- өсіп тұрған ағаштарды сындыруға;
- темекі тартуға, насыбай атуға;
- адамдарды соғып-қағып жүруге;
- өзгелерге зиян тиетіндей әрекетке баруға.

19. Қазақстандық қажыларға сөз келтірмеу

Қажылық ғибадаты ғұмырында бір рет қана жасалатын құлшылық болғанымен өзінен кейін мыңдаған қажы жыл сайын қасиетті мекенге баратынын ұмытпау керек. Бір елдің мұсылмандарын тану үшін сол елдің бірнеше мұсылманына қарап баға берілетіндіктен, ұлы сапар кезінде жат қылық пен теріс әдеттен ада болып, жағымсыз әрекетімен танылмай мұсылманға тән көркем әдеппен мәміле жасап, өзгелерге үлгі болу қажет. Сол үшін қазақстандық қажыларға сөз келтіретіндей теріс қылықтарға жол бермеуге көңіл аудару керек.

ІІІ ТАРАУ

ҚАЖЫНЫҢ РУХАНИ КЕЛБЕТІ

1. Қажылықтан кейін бес уақыт намазын тастамау

Намаз 621 жылы парыз болды. Намаз – Алланың мұсылман пендесіне бұйырған парызы. Балиғат жасына толған, ақыл есі бүтін әрбір мұсылман күнделікті бес уақыт намазын қаза етпей оқуы тиіс. Намаз оқымауға ешқандай да үзір жоқ. Тек балиғатқа толмаған бала мен ақыл есі кемтар жанға ғана намаз парыз емес. Намаз оқымау – үлкен күнә және ақыретте оның сұрауы болады. Тіпті оқылмай қалған намазды қаза етіп өтеу – міндет. Өйткен қарызды өтеу – парыз.

Кейбір кісілер бала-шағасының немесе кәсіпкердің демеушілігімен бес уақыт намаз оқымастан қажылық парызын өтеуге барады. Намаз оқуды қажылыққа баратын болған соң үйреніп, уақытша оқып, қажылық парызын өтеп келген соң намаз оқуын қайта тастап кетеді. Бұлай жасау үлкен қателік. Өйткені намаз да, қажылық та – парыз. Оны орындау әрбір мұсылманға – міндет. Парыз болған амалды орындауда жалқаулық танытпау керек. Қажы деген ардақты атқа лайық болып, бес уақыт намазын тастамастан оқып жүру мұсылмандық міндетке жатады.

2. Қажы деген атаққа лайық болу

Алланың жер бетіндегі үйі Қағбаны тауап етіп, Аллаға жалбарынып, мінәжат етіп, күнәлары үшін тәубе етіп, қайта күнә істемеуге уәде етіп, ұлық құлшылығын шарттарына сәйкес орындаған мұсылман Пайғамбарымыз айтқандай анадан туғандай күнәсынан арылады. Қажылық құлшылығын орындаған адамға исламда «қажы» деген ардақты атау беріледі. Әрине ол лауазым емес, тек қажылық міндетін атқарған жан екенін ұқтырады.

Мұсылман қауымы қажылық құлшылығын орындаған кісіге құрмет көрсетіп, оны үлгі тұтып, батасын алуға тырысады. Өйткені қажылықты орындау әрбір мұсылманға нәсіп бола бермейді. Сондықтан қажы деген атқа лайық болып, бұрынғы жаман әдеттерінен біржолата бас тартып, бес уақыт намазын қаза етпей, имандылық насихатын айтып, өзгелерге үлгі болуы керек. Себебі қоғам қажыға қарап исламға, мұсылмандарға баға береді.

3. Күнәлі іске бармау

Шариғат адамзатқа сауап пен күнәні үйретіп, кім қай істі таңдап жасаса, соған қарай ақыретте сыйын немесе жазасын алатынын ескертеді. Құранда бұл жайында былай деген: **«Сонда кім тозаңның түйірінің салмағындай жақсылық істеген болса, ол оны көреді. Ал кім тозаңның түйірінің салмағындай жамандық істесе, оны көреді»** («Зілзәлә» сүресі, 7-8 аят).

Аллаға, періштелерге, қасиетті кітаптарға, пайғамбарларға, ақырет күніне, тағдырға, жақсылық пен жамандықтың Алладан екендігіне, сондай-ақ өлгеннен соң қайта тірілетініне иман келтірген мұсылман адам қажылыққа барсын, бармасын күнә істерден бойын аулақ ұстауы міндет. Ал өмірінде бір рет қана жасайтын қажылық сынды ұлық құлшылықты атқарып, қажы деген атқа лайық болған мұсылман елге оралған соң бұрынғы әдетін тастап, күнәлі істі жасаудан тыйылуы тиіс. Алла тыйым салған күнәні біле тұра Құдайдан қорықтастан жасаудың ақыретте есебі ауыр болмақ.

4. Мұсылманға тән әдепті сақтау

Мұсылман әдептілігімен әдемі. Әдепті болу, кез келген ортада өзін әдепті ұстау – мұсылманға тән мінез. Әдептілік туа бітті қасиет емес. Бірақ көбінесе әдептілік өсе келе бойға

даритын қасиет. Сыртқы келбет пен ішкі жан-дүниенің сұлулығы ұштасқан кезде адам бойынан әдептілік байқалып тұрады. Мұсылман адам қажылық кезінде және елге оралған соң әдепті болуға аса мән беруі қажет. Әдепті болудың белгілерін санамалап шығу қиын, дегенмен бірқатарын атап өтуге болады. Ең әуелі ашу қысқан сәттерде маңайындағыларға дүрсе қоя бермей, сабырлық танытып, ашуды жұту көп нәрсенің алдын алады. Өйткені ашу-ыза адамның есін жоғалтып, түрлі жамандықтарға ұрынып, орны толмас өкініште қалуына сеп болуы мүмкін. Ал көпшілік ортада не болса соған ашуланып, елдің берекетін алу әдептілікке жатпайды.

Сол секілді кез келген ортада немесе жалғыз қалғанда ұятқа аса мән беру де – әдептіліктің белгісі. Себебі ешкімнен ұялмаған адам ойына келгенді істей беруі мүмкін. Ондай адамды мәдениетті, әдепті деп айта алмаймыз. Қандай жағдай болмасын өтірік айтпау керек. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Пенде әзіл-қалжыңда өтірік сөйлесе және өзінікі дұрыс болып тұрса да дау-жанжалды доғармайынша толық иманды болмайды»*, – деп ескерткен. Ал шыншыл болу қай заманда болмасын ардақты адамның бойындағы ерекше қасиет.

Ислам дінінде киімнің жаңа болуына емес таза болуына, сырт келбетіне емес, ішкі жан дүниесінің таза болуына мән беріледі. Мұсылманның сырты мен іші бірдей болмайынша әдепті, мәдениетті адамға жатпайды. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) мына хадисі арқылы мұсылмандарды әдепті, мәдениетті болуға үндейді: *«Кімде-кім Аллаға және ақырет күніне сенсе, жақсы сөз сөйлесін немесе үндемесін»*. Сөзіне ісі сай, өзіне қатысы жоқ нәрсеге басын сұға бермейтін адам қашанда сыйлы адам болмақ.

Әдептіліктің тағы бір белгісі – көпшіл болу. Себебі өзінің бас пайдасын ойлайтын адам өзімшілдікке салынып, әдептіліктен жүрдай болады.

5. Мәдениетті болу

Мәдениет адам өмірімен тығыз байланысты. Себебі қоғамдағы әрбір әрекетіміз, жүріс-тұрысымыз, сөйлеген сөзіміз, тіпті ас ішуіміз – мәдениет, яғни мәдениет – адам өмірінің айнасы. Адамды адам етіп тұрған – рухани мәдениет. Өйткені мұсылман адам рухани кемелдену арқылы өз қатарынан оқ бойы озық тұрады. Сондықтан қажылықтан кейін рухани кемелдену жолына түсу ләзім.

Мәдениетті мұсылман адам әдеп ережелерін ұстанып, айналасындағы адамдармен сыпайы және сауатты сөйлеседі. Қандай ортада болмасын өзінің сабырлығымен және әдептілігімен көзге түседі. Өз қателігін мойындай алады және кешірім сұрауға ұялмайды. Мұсылман адам жанашыр, көмек сұрағандардың бетін қайтармауы тиіс. Сондықтан ондай жанды қоғамда құрметтейді және ондай адаммен барлығы дос болғысы келеді. Бауыржан Момышұлы атамыз былай деген: *«Мәдениеттілік – адамның рухани өрісімен өлшенеді. Қанында бар тектілігің мен бойыңа сіңген жақсы тәрбиең қандай деңгейде екендігінен мәдениетің көрінеді»*.

Мәдениеттілік ең алдымен адамның ішкі жан дүниесінен басталады. Оның жаны мен ойы таза болса, онда қылықтары да дұрыс болады. Жасаған іс-әрекеттерімен басқаларға үлгі болу керек. Мұсылман адам игі істерді өз абыройын көтеру үшін емес, қоғамға пайда әкелу мақсатында жасуы тиіс. Қоғамның дамуы – мәдениетті адамдардың көбеюіне байланысты болмақ.

6. Адамдарға үлгі өнеге болу

Қажылық парызын өтеп келген адам ауылдастары, ағайын-туыстары мен дос жарандары арасында сыйлы, құрметті жанға айналады. Оның әрбір ісі мен сөзі назарға алынып, дінге баға беріледі. Қажы адам өсіп келе жатқан жас ұрпаққа имандылықты

жүректеріне ұялата білу үшін әуелі сөзі мен ісіне мұқият болып, қажы деген ардақты атқа сай үлгі болуы тиіс. Бойындағы жат қылықтарын тыйып, алдын жасаған жаман әдеттерін тастап (темекі, насыбай т.б.), қажыға тән әдепті бойына сіңіріп, орны келгенде жастарға ақыл кеңесін айтып, жастарды тәрбиелеуде өзіндік үлесін қоса білгені жөн.

7. Дін насихатына үлес қосу

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): «Дін – *насихат*», – деген. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) елшілік міндетті алғаннан бастап, өмірінің соңына дейін исламды насихаттап өтті. Пайғамбар тәлімін алған саңлақ сахабалар да дінді насихаттау мақсатында көрші елдерге қоныс аударып, Алла жолында қызмет етіп, исламның қанат жаюы үшін өмірлерін сарп етті. Дін қашанда насихатпен тараған. Дінімізде мұсылман адамның атқаратын парыздарының бірі – өзгелерге жақсылықты насихаттау және жамандықтан қайтару. Әрбір мұсылман ислам дінін ісімен, сөзімен өзгелерге үлгі болу арқылы насихаттауына болады.

Елімізде дін насихатымен ресми түрде Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы және оған қарасты дін қызметкерлері атқарып келеді. Қажылық парызын өтеген әрбір қажы мешіт имамының жанынан табылып, дін насихатына өз үлесін қосуды игілік болмақ. Сонымен қатар жақсылықтың жар-шысына айналып, дін қызметкерлерімен бірге түрлі шараларға атсалысып, халқымыздың ауызбіршілігі мен ынтымағын нығайту, дәстүрлі дініміздің діңгегін бекем ету жолында барынша қолдау көрсетуі ләзім.

8. Игі істерге бастамашы болу

Игі істер – бұл өзгелерге қамқорлық, жақсылық, қайырымдылық, мейірімділік жасау демек. Игі іс-әрекет әуелі, Жаратқан Алланың құзырындағы сауапты істен басталады, екіншіден, қоғамда өзгелер үлгі тұтарлық іспен көрініс табады. Қоғамның дамуы мен гүлденуі үшін әрбір мұсылман қолынан келер игі іске бастамашы болып немесе игі іске қол ұшын беруі ләзім.

Пайғамбарымыз(оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Кімде-кім исламда жақсы жол бастаса (салса, үрдіс қалыптастырса, ойлап шығарса), ол адамға сол істің сауабы және өзінен кейін сол жолмен қияметке дейін іске асырған барлық адамдардың алатын сауабындай сауап жазылады. Ал кімде-кім исламда жаман жол бастаса (салса, үрдіс қалыптастырса, ойлап шығарса), ол адамға да сол жолдың күнәсі және өзінен кейін сол жолмен қияметке дейін жалғастырған барша адамдардың күнәсындай күнә жазылады»*, – деген (Мұслим, Ибн Мәжа).

Қай қоғамда болмасын көмекке мұқтаж жандар болады. Алла разылығы үшін жергілікті мешіт имамдарымен бірге мұқтаж кісілерге қол ұшын беріп, жақсылық жасау – сауапты іс. Сол секілді жағдайы төмен жандарға өзгелерді ұйымдастыру арқылы көмек қолын созып, игі іске бастамашы бола білу керек.

9. Жергілікті мешіт имамдарына қолдау көрсету

Мешіт – Алланың үйі. Сәжде жасап, Жаратқанға мінәжат жасайтын құлшылық үйі. Еліміздегі барлық мешіттер Қазақстан мұсылмандары діни басқармасына қарайды. Сол мешіттерде қызмет ететін имам Бас мүфти бұйрығымен қызметке тағайындалады. Мешіт имамы бес уақыт намаз өткізіп, асыл дінімізді насихаттаумен қатар, мешіттің барлық шаруашылық жұмыстарын атқарады.

Имам тек діни рәсімдерді ғана атқарып қоймастан жамағаттың діни сауатын ашуға барын салып, қоғамдық жұмыстарға атсалысып, жақсылықтың жаршысы болып, жағдайы төмен жандарға ұдайы көмек қолын ұйымдастырып отырады. «Жалғыздың үні шықпас, жаяудың шаңы шықпас» демекші мешіт имамдарына дін істері мен қоғамдық істерде барынша қолдау көрсету әрбіріміздің мұсылмандық міндетіміз. Себебі дініміздің құндылықтарын іспен көрсетіп, насихаттау арқылы өзгелердің мешітке деген оң пікірлерінің қалыптасуына үлес қосамыз.

10. Мінез-құлқын өзгерту

Әрбір адамның өзіне тән мінез-құлқы болады. Адамға баға бергенде оның мінезі бірінші кезекте есепке алынады. Мінезіне қарап, біреудің мінезі жақсы, жайлы, біреудің мінезі жаман, шатақ деп сипатталып жатады.

Айша (Алла оған разы болсын) анамыздан Пайғамбарымыздың (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) мінезі қандай еді деп сұрағанда: *«Пайғамбарымыздың мінезі – тұнып тұрған Құран»*, – деп жауап берген (Мұслим). Ендеше көркем мінездің қайнар көзі – қасиетті Құран. Мұсылман адам Аллаға иман келтірген соң мінез-құлқын түзеуі тиіс. Бұрынғы шатақ, теріс мінездерінен арылып, Құран мен хадисте айтылғандай жақсы мінезді бойына сіңіруі қажет.

Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«Мен көркем мінезді кемеліне келтіру үшін жіберілдім»*, – деп өзінің ұлық мұратын паш етеді (Бұхари). Ол – адамдардың арасындағы ең сабырлы, ең кішіпейіл, ең мейірімді, ең жомарт, ең батыр, ең кешірімді, ең байсалды, ең жұмсақ, ең әділ, ең шыншыл, ең ұялшақ адам болды.

Мұсылман адам қандай болу керек десеңіз: *«Мұсылман – өзгелерге қолымен де, тілімен де зиянын тигізбейтін адам»* деп

хадисте (Бұхари, Мұслим) сипаттама берген. Өкінішке орай, кейбір жандар өзінің жаман мінезін түзей алмаймын деп ақталуға тырысады. Шындығында мінезі түзелмесе, онда жүрегіндегі иманы әлсіз болғаны. Себебі Аллаға шынайы иман келтірген адам, барлық жаман мінезі мен қылықтарынан арылуға тырысады.

Хакім Абай осы мәселеге қатысты өзінің 37-ші қара сөзінде: «Мен егер закон қуаты қолымда бар кісі болсам, адам мінезін түзеп болмайды деген кісінің тілін кесер едім», – деген. Сондықтан қажылық парызды өтеген қажы адам мұсылманға тән мінез-құлық иесі болуға талпынуы қажет.

11. Жат әдет-қылықтарын тастау (ішімдік, темекі, насыбай және т.б.)

Шариғат бойынша үлкен күнәнің бірі – ішімдік ішу. Құран мен хадисте ішімдік ішуге қатаң тыйым салған. Хадисте былай деген: *«Барлық мас қылушы ішімдік һәм барлық мас қылатын нәрсе – харам»* (Әбу Дәуід, Тирмизи). Алла мен Елшісінің тыйымына қарамастан ішімдік ішкеннің ақыреттегі азабы ауыр болмақ.

Алла Елшісі (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деген: *«Арақтан аулақ болыңдар! Аллаға ант етемін, иман мен араққа мас болу бір адамның кеудесінде ешқашан қатар тұра алмайды. Ол екеуі бірін-бірі шығарып жіберуге тырысады»* (Байһақи, Ибн Хиббан).

Сол секілді адам денсаулығына зиян тигізетін темекі шегу мен насыбай ату да күнә. Мұсылман адам мұндай ішімдік, темекі мен насыбай секілді жаман әдеттен аулақ болуы тиіс. Жаман әдеттен арылтатын іс ол – намаз. Намаз – сізге жаман әдеттеріңізді тастауға жәрдемдесетін ұлы тәрбие негізі. Намаз адамның иманына нәр беру арқылы жаман әдеттер мен

күнәға қарсы қорған болады. Өйткені Алла Құранда былай деген: **«Намаз барлық арсыздық пен жамандықтан тыяды»** («Өнкабут» сүресі, 45-аят). Адам намаз оқу арқылы нәпсісін тізгіндеп, шайтанның арбауына түсуден сақ болады.

12. Кішіпейіл болу

Адамның дүние тіршілігінде құрметін арттырып, ақыреттік бақытқа кенелуіне себепші болатын сипаттардың бірі – кішіпейілдік. Алла мұсылмандарға тәкаппар болуға тыйым салып, кішіпейіл болуды бұйырған. Құранда былай деген: **«Рахманның құлдары жер бетінде кішіпейілдікпен жүреді»** («Фұрқан» сүресі, 63-аят). Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) былай деп ескерткен: *«Расында Алла Тағала: «Кішіпейіл болыңдар. Тіпті, ешбіреуің екінші біреуге мақтанбасын әрі ешкім ешкімге жәбір көрсетпесін», – деп маған уахи етті»,* – деген (Мүслим).

Бабаларымыз: *«Ұлық болсаң кішік бол»* деп, кішіпейіл болуды өсиет еткен. Кішіпейіл адам қаншалықты атақ, мансап, дәрежеге жетсе де ешуақытта тәкаппарлық, менмендікке салынбайды. Шынайы кішіпейілдік адамның жүрегінде орын алып, оның сөйлеген сөзі, іс-әрекетінен көрініс табады. Ардақты Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын): *«...Алла үшін кішіпейілдік танытқан пендені, Ұлы Алла Тағала әлбетте жоғарылатады»,* – деген (Мүслим). Ахмед Иүгінеки бабамыз: *«Кішіпейілдің – абыройы асар, тәкаппардың – құты қашар»,* – деген.

Мұсылман адам жасанды кішіпейілдіктен сақ болуы тиіс. Жасанды кішіпейілдік дегеніміз дәулетті не мансапты адамның алдында дүниелік мақсатта жалтақтап, өзін кішіпейіл етіп көрсету, жағыну. Хакім Абай мұндай кішіпейілдікке: *«Жасанды кішіпейілдік жақсы қасиет емес»,* – деп баға берген.

Кішіпейіл адамның ерекшеленетін тағы бір сипаты – өзіне

насихат айтылғанда, еш көңіліне алмай, ренжімей, ризалықпен қабыл етуі. Кішіпейілдік – бұл дүниеде ғана емес, адамның екі дүниеде дәрежесінің көтерілуіне, қияметте мол сауапқа кенелуіне себепші болатын мінез. Сондықтан қажы кісі әрдайым кішіпейіл жан болуы тиіс.

Қорытынды

Шариғат жақсы мен жаманның, сауап пен күнәнің аражігін ашып берген. Сол секілді әрбір істің өзіндік орындалу әдебі мен ережелерін үйреткен. Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы шариғат шарттарын назарға ала отырып, осы құжатты әзірлеп, қажыларға ұсынып отыр. Өйткені қажылық парызын өтемек болған және өтеп келген қажы адам қоғамда өзгелерге үлгі болатын жанға айналады. Қажы адамды туған-туыстары мен көрші-қоландары құрмет тұтып, исламға баға береді. Қоршаған ортасында сыйлы да абыройлы адамға айналады. Алайда кейбір кісілер қажылық парызын өтегенімен, бұрынғы жат қылықтарын тастамай, қажы деген атқа лайық емес әрекеттер жасап, асыл дінімізге сөз келтіріп жатады.

Әрбір қажы осы құжатта айтылған әдептерге барынша мән беріп, соған сай амал жасап, Алланың разылығын алуға ұмтылып, елдің исламға деген сеніміне селкеу түсірмеуі тиіс. Қажылық – пендеге өмірінде бірақ рет берілетін үлкен мүмкіндік. Мұның қадірін біліп, оған лайықты болуға тырысу – әр қажының міндеті.

**ДУХОВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ
МУСУЛЬМАН КАЗАХСТАНА**

«ДУХОВНЫЙ ОБЛИК ПАЛОМНИКА»

Астана, 2023

ВВЕДЕНИЕ

ПЕРВАЯ ГЛАВА

Духовная подготовка перед совершением хаджа

1. Для совершения хаджа важно намерение
2. Духовная подготовка
3. Усилить веру в Аллаха
4. Пройти через специальные курсы для хаджа
5. Выучить дополнительные суры Корана
6. Изучить правила совершения намаза и выучить молитвы
7. Научиться правилам совершения намаза нафилъ
8. Выучить специальные молитвы хаджа
9. Выплатить долги перед людьми и государством (выплатить имущественные и транспортные налоги)
10. Углубить знания в вопросах Ислама, Имана и Ихсана
11. Пройти через курсы начальной подготовки при мечети
12. В достаточной степени обладать познаниями касательно халяль и харамов
13. Изучить то, что приносит награду и что является грехом
14. Изучить фарды, ваджибы и суннаты
15. Изучить правила совершения хаджа (ихрам, таваф, Кааба, мечеть харам, Мина, вода Замзам, Сафа, Маруа, Саги, Арафат, Муздалифа).

ВТОРАЯ ГЛАВА

СОХРАНЕНИЕ КУЛЬТУРЫ ХАДЖА

1. Начиная с посадки в самолет, подчиняться руководителям групп
2. Во время хаджа избегать конфликтов и ссор
3. Быть очень щепетильными во время поклонений
4. Быть искренним
5. Быть терпеливым
6. Избегать совершения дел напоказ
7. Избегать греховных поступков (сплетен, злословия)
8. Раскаяться в прошлых грехах
9. Уделять внимание здоровью
10. Возносить молитвы за государство и народ
11. Во время хаджа не попадаться на обман различных течений
12. Не нарушать местные законы
13. Ни с кем не ссориться
14. Уделять большое значение чистоте
15. Быть аккуратным
16. Постоянно читать салават Пророку (мир ему и благословение) и «истигфар» (просить прощения)
17. Полностью выполнять религиозные предписания, которые необходимы в священных местах
18. Действия, при совершении которых должны быть весьма осмотрительными
19. Стараться все делать так, чтобы не посрамить казахстанских паломников.

ТРЕТЬЯ ГЛАВА

ДУХОВНЫЙ ОБЛИК ПАЛОМНИКА

1. После паломничества совершать пятикратный намаз
2. Быть достойным звания «хаджи» (паломников)
3. Избегать греховных поступков
4. Сохранять правила поведения, достойные мусульманина
5. Быть культурным
6. Быть примером для молодежи
7. Вносить свою лепту в дело распространения Ислама
8. Быть зачинателем благих поступков
9. Помогать имамам местных мечетей
10. Изменить характер
11. Избавиться от вредных привычек (употребление спиртных напитков, курение и.т.д.)
12. Быть скромным

Заключение

Введение

Для каждого мусульманина, который имеет возможности, совершение хаджа является обязательным. О том, что хадж обязателен, ясно сообщается в Коране и сунне. Об этом в Коране сказано следующее: **«В нем есть ясные знамения - место Ибрахима (Авраама). Кто войдет в него, окажется в безопасности. Люди обязаны перед Аллахом совершить хадж к Дому (Каабе), если они способны проделать этот путь. Если же кто не уверует, то ведь Аллах не нуждается в мирах»** (сура Али Имран, 3/97).

В хадисе, который передал Абу Хурайра (р.а.), говорится: *«В своей хутбе Посланник Аллаха (мир ему и благословение) сказал: «О люди! Аллах вменил вам обязанность совершить хадж. Совершайте хадж!» И тогда один из людей спросил: «О Посланник Аллаха! Это нужно совершать каждый год?» Пока этот человек три раза не повторил свой вопрос, Пророк (мир ему и благословение) молчал. Затем он сказал: «Если бы я ответил «да», то совершение хаджа каждый год стало бы обязательным. А это вы не смогли бы сделать» (Муслим).*

Слава Аллаху, с каждым годом увеличивается число желающих совершить хадж. Наши предки, умеющие чтить религию и обычаи, подчеркивая значимость хаджа, говорили: *«Великий путь!»* А тех, кто совершил хадж, называли *«Хаджи»* и старались получить его благословение. Это доказательство того уважения и искренности, которую наш народ выказывал религии Аллаха.

В совершении хаджа таится много пользы для человечества. Но при всем этом хадж – это не простое путешествие. С точки зрения шариата существует ряд правил и условий. Поэтому тот, кто намеревается совершить хадж, должен сначала хорошо подготовиться.

Духовное Управление Мусульман Казахстана специально подготовило книгу под названием *«Духовный облик*

паломника» для тех, кто собирается совершить хадж. Этот труд состоит из трех глав. В первой главе рассказывается о духовной подготовке для совершения хаджа. А во второй главе разъяснены действия, которые необходимо совершить в священных местах. В третьей главе разъяснены правила поведения паломника после возвращения на Родину.

Этот документ показывает важность этого великого поклонения, а также огромную роль паломников на поприще возвышения роли нашей религии в обществе.

1 ГЛАВА

Духовная подготовка перед совершением хаджа

1. Для совершения хаджа важно намерение

Хадж является одним из пяти столпов Ислама. Согласно мазхабу Абу Ханифы, для мусульманина, который имеет все возможности, совершение хаджа хотя бы один раз в жизни, является фардом. Паломничество совершают один раз в год, то есть, во-второй половине месяца Зульхиджа. Совершая намаз, соблюдая пост, мусульманин своим телом совершает поклонения. Выплачивая 1/40 из имущества, он выполняет обязанность выплаты закята. Но так как паломничество выполняют в Мекке, это поклонение, которое совершают как физически, так и своим имуществом.

При выполнении любого поклонения, весьма важно намерение. Так как благородный Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Дела оцениваются согласно намерениям»*. Поклонение, совершенное без намерения, не принесет никакой пользы.

Следовательно, кто намеревается совершить паломничество и выполнить свою обязанность, тот сначала должен исправить свое намерение. Перед тем, как выйти на священный путь,

необходимо сделать намерение – удостоиться милости Всевышнего Аллаха. Во-вторых, необходимо паломничество совершать соответственно требованиям шариата. В-третьих, надо надеяться на прощение прошлых грехов.

2. Духовная подготовка

Мусульманин сначала должен духовно подготовиться к выполнению такой обязанности как хадж. Это не место, куда едут просто так. Поэтому тот, кто намеревается совершить хадж, прежде всего, обязан соблюсти нижеследующее:

- искренне готовиться к Великому пути
- скрупулезно выполнять повседневные обязанности мусульманина
- совершать намазы с группой лиц
- побольше совершать дополнительные виды поклонений
- побольше соблюдать дополнительные виды поста
- уделять внимание тем благим деяниям, которые усиливают веру
- побольше поминать Аллаха
- изучать религиозные науки
- побольше читать Коран
- читать жизнеописание Пророка (мир ему и благословение)
- читать жизнеописание сподвижников
- слушать лекции, усиливающие веру
- получать знания, посвященные священной Мекке и Медине.

Кто заранее духовно не подготовился и отправился в священные места, осененные милостью Аллаха, подобно тому, кто отправился в обыкновенное путешествие, не сможет испытать наслаждение от поклонения.

Кааба – это дом Аллаха на земле. Нет более священного места, кроме Каабы. Поклонения и молитвы, искренне совершенные возле Каабы, никогда не отвергаются. Место, где находится Кааба, называют «мечеть Харам». Вознаграждение за два раката намаза, совершенных в мечети Харам, превосходит 100 000 ракатов намаза, совершенных в обычных мечетях.

3. Усилить веру в Аллаха

Произнося калимаи шахаду, человек удостоивается такого великого звания как мусульманин. Он верит, что Аллах один; он верит в ангелов; в священные книги; в пророков; в Судный день; в предопределение; в то, что как хорошее, так плохое, исходит от Аллаха; он верит в оживление после смерти. Если кто-либо не уверует во что-либо одно из этих столпов веры, он не будет считаться полностью уверовавшим.

Каждый мусульманин обязан искренне верить в Аллаха. Он сотворил все сущее из небытия, Он сотворил человека из земного праха, осыпал бесчисленными благами, сотворил превыше других живых существ, наделил разумом. И поэтому не должно быть месту ни малейшим сомнениям. Очень важно, избегая сомнений в могущество Аллаха, усиливать веру в Аллаха. Наряду со всем этим, ни в коем случае нельзя терять надежду на Аллаха.

4. Пройти через специальные курсы для хаджа

Чтобы безупречно совершить паломничество, очень важно знать правила выполнения хаджа. Хотя мусульманин пять раз в день совершает намаз, он не может знать обо всех требованиях хаджа, так как его совершают только один раз в жизни. Поэтому в процессе совершения хаджа у людей возникают ошибки. Так как люди предварительно не тренировались, вполне вероятны

ошибки. И чтобы избежать их, очень важно пройти через курсы при мечетях, которые проводят опытные имамы и устазы. Так как на курсах можно познакомиться с правилами совершения хаджа и научиться выполнению всех видов поклонений, которые совершают в священных местах. Также нужно научиться правилам облачения в ихрам, знать моменты, при которых нарушается ихрам и правилам совершения тавафа вокруг Каабы, тренируясь на макете.

5. Выучить дополнительные суры Корана

Во время хаджа нельзя ограничиваться только совершением ритуалов хаджа и нужно совершать дополнительные виды поклонений. Поклонения, совершенные в священных местах, таят в себе множество наград. Награда за поклонения, совершенные в мечети Харам и в мечети Пророка, намного превышает награды за поклонения, совершенные в обычных местах. А так как наиболее превосходным видом дополнительных поклонений является намаз, то очень важно знать и множество сур для этого. Поэтому надо уделять большое значение заучиванию дополнительных сур.

Для того, чтобы заучить суры согласно правилам «таджвида», необходимо посещать курсы при мечетях и брать уроки у устазов. Нужно под руководством устазов безошибочно выучить суры и такими образом подготовиться к дополнительным видам поклонений во время хаджа.

6. Изучить правила совершения намаза и выучить молитвы

Совершение намаза является фардом для мусульман. Тому, кто собрался совершить паломничество, прежде всего, нужно научиться правилам совершения намаза. Существуют правила совершения намаза, закрепленные шариатом, то есть, это фарды, ваджибы, суннаты и макрухи.

Известно 12 фардов намаза и если пропустить один из них, как намаз нарушится и его надо совершить заново.

Согласно правилам ханафитского мазхаба, существуют также «ваджибы». Если пропустить один из ваджибов, нужно в конце намаза совершить «саждаи сахв». Совершение «саждаи сахв» является ваджибом.

Чтобы безукоризненно совершить намаз, также требуется соблюдение сунны. Если пропустить суннаты намаза, то это считается «макрух танзихан».

Таким же образом существуют молитвы «сана», «ат тахият», «аллахумма салли» и «аллахумма барик». Нужно выучить эти молитвы. Наряду с этим, нужно знать и действия, при которых намаз нарушается.

Поэтому те лица, которые не знают правил совершения намаза, перед выходом в путь должны сначала выучить правила намаза и молитвы. В противном случае будут нарушены поклонения, совершенные в священных местах.

7. Научиться правилам совершения намаза нафиль

Всевышний Аллах предписал мусульманам пятикратный намаз. А наш пророк Мухаммад (мир ему и благословение) научил нас правилам совершения дополнительных видов поклонения. Благодаря дополнительным видам поклонений усиливается вера мусульманина, он (духовно) становится ближе к Творцу. Это становится причиной того, что раб удостоивается милости Аллаха. В хадисе, касательно дополнительных видов поклонений, переданном Абу Хурайрой, Пророк (мир ему и благословение) говорил следующее: *«Аллах повелел: «Среди деяний, которые приближают Моего раба ко Мне, наиболее удобным являются обязательные виды. Благодаря дополнительным видам поклонений, раб становится ближе ко Мне и в конце удостоивается Моей любви. Стоит Мне*

только полюбить его, как Я становлюсь видящими глазами, держащими руками, ходящими ногами. Стоит ему только попросить у Меня что-либо, как Я дам ему это. Стоит ему только попросить у Меня защиты, Я защищу его». (Бухари).

Касательно того, что в Судный день упущения, сделанные во время фард намазов, будут возмещены за счет нафиль, наш Пророк (мир ему и благословение) сказал следующее: *«Воистину, в Судный день первое, за что будет спрошен раб, это будут намазы. Если они были совершены правильно, раб будет спасен. Если же были упущения, раб будет сожалеть. Если будут недостатки в фардах, Всевышний Аллах прикажет: «Посмотрите, если у Моего раба нафиль поклонения, чтоб возместить ими упущения в фард намазах?» И таким образом будут взвешены все его поступки». (Тирмизи).*

Чтобы (духовно) приблизиться к Всевышнему Аллаху в священных местах, нужно как можно больше совершать нафиль намазы. Поэтому необходимо изучить виды нафиль намазов.

8. Выучить специальные «дуа»(молитвы) хаджа

Существуют отдельные «дуа» (молитвы), которые читают во время совершения того или иного вида поклонений. Известны ряд молитв, которые читают во время хаджа. Среди них молитва, которую читают во время облачения в «ихрам»; во время «тавафа» (обхода) Каабы, во время семикратного хождения между Сафа и Маруа. Также есть молитвы, которые читают на холме Маруа. Наряду с ними, существуют молитвы во время выполнения каждого ритуала. Опираясь на хадисы, наши ученые указали на все эти дуа.

Так как все эти дуа собраны в отдельные книги, надо заранее изучить их. Во время совершения хаджа больше всего читают дуа «талбия». Сначала делают намерение надеть ихрам, совершают гусуль, совершают два ракята намаза, читают «дуа талбия»: «Лаббайка Аллахумма лаббайк. Лаббайка ля шарика

лакя лаббайк. Иннал хамда, ван нигмата, лака валь мульк. Ля шарика лак».

Смысл этого дуа следующий: «О Аллах! Вот, я перед Тобой. Вот, я перед Тобой. Нет у Тебя сотоварищей.

9. Выплатить долги перед людьми и государством (выплатить имущественный, транспортные налоги)

Шариат научил мусульман видам наград и грехов, что такое хорошо и что такое плохо, что является дозволенным и что запретным. Кто сделает доброе деяние, тот в качестве награды войдет в Рай. А что совершит грех и после этого не раскается, не попросит прощения у Аллаха, тот получит наказание в Аду.

Согласно религиозным положениям грехи делятся на большие и малые. Попирание чужих прав относится к большим грехам. То есть, это избивание человека, насильственное отбирание имущества или кража, злословие, клевета, невозвращение долгов. Права человека не прощаются до тех пор, пока он простит их. Они не прощаются таубой, паломничеством, джихадом, соблюдением поста. Поэтому перед выездом в хадж, нужно попросить прощения у родственников и близких, у соседей, то есть у всех, кого мы обидели. Также если есть, возратить долги. Это весьма благое дело. В противном случае такие грехи не прощаются даже после совершения обязанности хаджа. Таким же образом, чтобы пересечь государственную границу, человек обязан имущественные, земельные и транспортные налоги. Тот, кто выплатил все долги и совершил хадж, тот вернется обратно безгрешным, словно вновь родившийся ребенок.

Об этом Пророк (мир ему и благословение) сказал следующее: *«Кто во время хаджа не сквернословил и грешил, тот будет безгрешным, словно младенец».* (Бухари).

«Хадж, угодный Аллаху, стирает прошедшие грехи». (Байхаки).

10. Углубить знания в вопросах Ислама, Имана и Ихсана

Однажды ангел Джабраиль пришел к Мухаммаду (мир ему и благословение) в облике человека и, сев перед ним, причем колени касались друг друга, спросил:

–О Мухаммад! Расскажи мне об Исламе?

Посланник Аллаха сказал ему:

–Ислам – это свидетельство, что нет бога кроме Аллаха и что Мухаммад является Его посланником. Это совершение намаза, выплата закята, соблюдение поста в месяц Рамадан и, если есть возможности, совершение хаджа».

Джабраиль (а.с.) сказал:

–Ты сказал верно.

Следом он попросил:

–Расскажи мне об Имане!

Пророк (а.с.в.) ответил:

–Иман-это вера в Аллаха, в Его ангелов, в книги, в Его посланников, в Судный день, это вера в то, что как хорошее, так и плохое происходит по воле Аллаха и вера в оживление после смерти.

Джабраиль (а.с.) ответил:

–Ты все верно сказал.

Затем он попросил:

–Расскажи мне об Ихсане.

Посланник Аллаха (а.с.в.) рассказал следующее:

–Ихсан – это поклонение Аллаху таким образом, что хотя ты Его не видишь, Он видит тебя.

Как видим, в этом хадисе подробно объясняется, что такое Ислам, Иман и Ихсан.

Опираясь на этот хадис, ученые пришли к единогласному мнению, что Ислам состоит из пяти столпов.

1. Произношение «калимаи шахады»: «Ашхаду ан ля иляха илляллаху ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва расулуху». Смысл: «Я свидетельствую, что нет бога, кроме Аллаха и что Мухаммад является Его рабом и посланником»

2. Совершение намаза. Пятикратное совершение намаза стало обязательным в 621 году, на 27 день месяца Раджаб. Сначала Пророк (мир ему и благословение) совершал намаз в направлении Иерусалима, но в 622 году, после переселения в Медину, ему было велено совершать намаз в направлении Каабы.

3. Соблюдение поста в месяц Рамадан является фардом. Это стало обязательным в 624 году, на 10 день месяца Шагбан.

4. Выплата закята: Согласно положениям Ислама, выплата закята для каждого мусульманина, состояние которого достигает необходимой суммы, является фардом. Это стало обязательным в 624 году, на второй год по хиджри.

5. Совершение хаджа. Совершение хаджа хотя бы один раз в жизни, является фардом для каждого мусульманина, который имеет для этого возможности. Это стало обязательным на 9 год по хиджри, в 631 году по григорианскому календарю.

Иман имеет семь столпов:

1. Вера в Аллаха
2. Вера в ангелов
3. Вера в священные книги
4. Вера в пророков
5. Вера в Судный день

6. Вера в предопределение

7. Вера в оживление после смерти

Кто не уверует в один из этих столпов веры, тот не будет считаться правоверным. Иман имеет два условия:

Первое – это подтвердить основы веры сердцем (тасдик).

Второе – это высказать вслух (икрап).

Условие «ихсана»: не обращая внимания на место и время, любое дело совершать таким образом, словно Аллах видит это. Человек своим ограниченным мышлением не может ни познать, ни увидеть Аллаха. Но не стоит забывать, что Аллах видит все время.

11. Пройти через курсы начальной подготовки при мечети

Чтобы поклоняться Создателю и возносить Ему молитвы, мусульманин должен обладать некоторыми религиозными познаниями.

Чтобы совершать намаз, нужно знать суры и аяты Корана, безошибочно произносить дуа, выучить их. Неправильно, когда человек имеет все возможности для исправления ошибок, но не выказывая стремления, продолжает читать аяты с ошибками. Так как из-за неправильного произношения букв, меняется смысл аятов. В этом случае высока вероятность непринятия такого намаза. Исключение составляют пожилые люди, которые не могут правильно выговаривать буквы.

Для правильного выполнения требований шариата требуются знания. Чтобы довести до совершенства намаз, нужно знать его условия и правила. Так как очень важно правильное совершение намаза. Поэтому надо посещать курсы, открытые при местных мечетях.

12. В достаточной степени обладать познаниями касательно халяль и харамов

Согласно шариату, все, что дозволил Аллах, называется «халяль», а что запретил – называется «харам». Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: *«В шариате все определено: что является халяль и что харам».*

Кто совершит дозволенное деяние, будет использовать дозволенную пищу и воду, в этом мире удостоится награды и на том свете войдет в Рай. А если кто-либо совершит запретное деяние, будет употреблять запретную пищу, он совершит грех и, навлекая на себя гнев Аллаха, на том свете попадет в Ад. Человек, уверовавший в Аллаха, обязан соблюдать требования по вопросам халяль и харам. Не соблюдение законов влечет за собой наказание.

Если посчитать дозволенное шариатом харамом, или же харам посчитать дозволенным, то это выводит человека из лона религии. Это большой грех перед Аллахом. Поэтому никто не имеет права по своему усмотрению выносить решения о дозволенности или запретности чего-либо.

13. Изучить то, что приносит награду и что является грехом

Ислам – последняя, посланная человечеству религия. Ислам – это совершенная религия. В Исламе нет малейших недостатков. Ислам учит нас добру и злу, благому и греховному, халяль и харам. Награду, которая полагается за добрые дела, называют «сауаб», а результат неблагоприятных дел, называют «грех».

Мусульманин не может удостоиться милости Аллаха только совершением обязательных видов благих дел. Милость Аллаха достигается добрыми поступками по отношению к другим людям. Воистину, Аллах любит тех, кто творит добро. В Коране Аллах повелел следующее:

«....которые делают пожертвования в радости и в горе, сдерживают гнев и прощают людей. Воистину, Аллах любит творящих добро». (сура Али Имран, 3/134).

«О нет! Кто покорит свой лик Аллаху, совершая добро, тот получит награду от своего Господа. Они не познают страха и не будут опечалены». (сура аль Бакара, 2/112).

Совершение запрещенных шариатом деяний, является греховным. А наказание за грехи – попадание в Ад. Поэтому каждый мусульманин обязан различать благие и греховные дела.

Ибн Аббас (р.а.) о хороших и греховных поступках говорил следующее:

«Благое деяние усиливает духовный свет на лице, освещает сердце, придает силу телу, увеличивает жизненный удел и пробуждает любовь смертных к нему. Тогда как запретные поступки очерняют лицо, затемняют сердце, ослабляют тело, уменьшают жизненную долю и усиливают ненависть людей к нему».

14. Изучить фарды, ваджибы и суннаты

Каждое поклонение имеет свои условия. Таким же образом и паломничество имеет свои фарды, ваджибы и суннаты. Кто сделал намерение совершить хадж, тот, чтобы не совершить ошибки, обязан изучить все условия и правила.

В хадже три фарда. Это: облачение в ихрам, стояние на горе Арафат, совершение тавафа. Если пропустить один из этих фардов, хадж будет считается недействительным. На следующий год придется заново совершить его.

Существуют также такие ваджибы хаджа, как: «саги» (семикратное хождение между Сафа и Маруа); остановка на Муздалифа; метание камней в шайтана; стрижка волос; прощальный таваф. Если не выполнить один из ваджибов, нужно выплатить каффарат, установленный шариатом.

Во время выполнения фардов и ваджибов совершение действия и чтение дуа, которым научил нас Пророк (мир ему и благословение), является сунной.

Совершение двух ракятов намаза возле «макаму Ибрахим», питье воды Замзам, пребывание на Мина, произношение истигфар и зикров: все это является сунной.

Для того чтобы правильно совершить хадж, необходимо уделять особое внимание вышеперечисленным моментам.

15. Изучить правила совершения хаджа (ихрам, таваф, Кааба, мечеть харам, Мина, вода Замзам, Сафа, Маруа, Саги, Арафат, Муздалифа).

Так как хадж совершается один раз в жизни, изучение некоторых терминов и название священных мест принесет определенную пользу для совершения хаджа на нужном уровне. Так как нижеследующие термины встречаются только в процессе хаджа, нужно правильно изучить их:

Ихрам – это белая, бесшовная материя, которой мужчины оборачивают вокруг тела.

Таваф – обход вокруг Каабы.

Кааба – это дом Аллаха на земле. Расположен в Мекке, в мечети аль Харам.

Мечеть аль Харам – это мечеть, расположенная в Мекке. Поэтому здесь нельзя совершать греховные поступки.

Мина – название долины за пределами Мекки. На 8 и на 11-12 день месяца Зульхиджа ночуют в шатрах.

Вода Замзам – это название колодца, из которого по велению Аллаха забила вода во время жизни пророка Исмaила.

Сафа – название холма вблизи Каабы.

Маруа – название холма вблизи Каабы.

Саги – хождение между холмами Сафа и Маруа.

Арафат – название горы за пределами Мекки. Стояние на горе Арафат является фардом хаджа.

Муздалифа – название места между Мина и Арафат. До захода Солнца пребывают у подножия горы Арафат и после захода идут ночевать на Муздалифу.

2 ГЛАВА

СОХРАНЕНИЕ КУЛЬТУРЫ ХАДЖА

1.Начиная с посадки в самолет, подчиняться руководителям групп.

Ислам призывает в любом деле подчиняться назначенным руководителям. Мухаммад (мир ему и благословение) всегда назначал сподвижников руководителями и амирами перед выходом в поход. Когда в 631 году совершение хаджа было вменено в обязанность мусульман, Пророк (мир ему и благословение) назначил Абу Бакра (р.а.) руководителем группы 300 паломников и сам проводил в священный путь.

Наш Пророк (мир ему и благословение), провожая в путь, всегда делал следующие наставления мусульманам: *«Когда трое людей выходят в путь, пусть один из вас будет руководителем».* (Абу Дарда, 2241).

Так как руководитель несет ответственность за безопасность людей и должен решать их проблемы.

Таким же образом, в наше время фирма, организующие паломничество, делят людей на группы, и назначают руководителей, которые показывают людям путь, учат тому, как нужно совершать поклонения в священных местах, сообщают исторические сведения. И чтобы не попасть в трудную ситуацию, каждый паломник обязан подчиняться руководителю группы. Нужно подчиняться с момента посадки в самолет, и вплоть до возвращения на Родину.

2. Во время хаджа избегать конфликтов и ссор

Во время путешествия вполне вероятно возникновение сложных ситуаций (задержка самолета или автобуса, потеря связи с группой). И в пути, на который вышли ради достижения милости Аллаха, в различных ситуациях нужно проявлять терпение, не поднимать ссору.

Так как территория Каабы и его окружности называется аль Харам, ссоры и ругань считаются греховным деянием. Особенно во время тавафа человека могут зажать, оттолкнуть во время попытки поцеловать Черный камень. В таких случаях надо проявить выдержку, ни на кого не кричать и ни на кого не обижаться. Таким же образом необходимо избегать некрасивых действий и в Медине, в мечети Пророка (мир ему и благословение).

3. Быть очень щепетильными во время поклонений

Мусульманин обязан своевременно выполнять религиозные предписания. А во время хаджа он должен быть особенно скрупулезным. Так как он вышел в путь ради достижения милости Аллаха, он должен большую часть времени провести в поклонениях. Нужно постараться полностью выполнить фарды, ваджибы и сунны хаджа. Проявление лени и небрежности лишает блага от хаджа. И очень важно, путем выполнения всех ритуалов, стремиться к достижению милости Аллаха.

Каждое поклонение, выполняемое в священных местах, таит в себе большую награду, чем за совершение в обычных местах. Об этом Пророк (мир ему и благословение) сказал следующее: *«Намаз, совершаемый в моей мечети, за исключением мечети аль Харам, более предпочтительнее. А намаз, совершенный в мечети аль Харам, в сотни тысячи раз лучше намазов, совершаемых в других мечетях».* (Сахих ибн Хиббан аль Хурасани, 1620).

Поэтому нужно постараться совершать пятикратный намаз

в мечети аль Харам и в мечети Пророка (мир ему и благословение). Нужно пораньше приходить, читать зикры и тасбиhi, читать Коран, возносить молитвы Аллаху, совершать намазы в групповой форме. Также важно совершать намазы нафилъ. Особенность совершения хаджа состоит именно в этом.

4. Быть искренним

Искренность – это зеркало, которое показывает чистоту сердца и правдивость намерений. Искренность – это правдивость перед Аллахом – Могущественным и Милостивым. В Коране повелевается совершать поклонения искренне. **«Искренне же поклоняйся же Аллаху».** (сура аз Зумар, 39/2).

Наряду с этим, Аллах сообщает, что любит искренних рабов.

Наш Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Всевышний Аллах примет только те деяния, которые совершены искренне и только для обретения Его милости».* (Насаи). Поэтому мусульман должен искренне совершать каждое поклонение.

5. Быть терпеливым

Одно из качеств, которое украшает характер человека, это терпеливость. Проявляя терпение, человек воспитывает себя, усиливает свою веру. Аллах учит смотреть на каждое творение с любовью, избегать всего дурного и обретать духовную чистоту. Для поклонения также требуется терпение. Об этом в Коране сказано следующее: **«О те, которые уверовали! Обратитесь за помощью к терпению и намазу. Воистину, Аллах - с терпеливыми».** (Сура аль Бакара, 2/153).

Также Аллах нас радует следующим сообщением: **«Сколько было пророков, рядом с которыми сражалось**

много набожных верующих! Они не пали духом от того, что постигло их на пути Аллаха, не проявили слабости и не смирились. Аллах любит терпеливых». (Сура Али Имран, 3/146).

Если человек нетерпелив, он быстро гневается. А разгневанный человек принимает необдуманные решения, хотя эти решения не всегда бывают верными. В таких случаях нужно держать себя в руках и проявлять терпение. Когда во время хаджа возникают непредвиденные обстоятельства, надо проявлять терпение.

6. Избегать совершения дел напоказ

«Рия» - это совершение тех поступков, которые должны совершаться только ради Аллаха, напоказ, чтобы видели люди, чтобы заслужить их внимание. Это духовная болезнь, которая лишает человека всех наград. Эта болезнь даже относится к малому «ширку», то есть, придание сотоварищей Аллаху. Так как деяния, совершенные напоказ, относятся к тому разряду поступков, не угодных Аллаху.

Наш Пророк (мир ему и благословение), призывая свою умму избегать «рия», говорил: *«Больше всего я переживаю за вас, что вы впадете в малый ширк».* У него спросили: *«А что значит «малый ширк»? Он ответил: «Это рия, то есть, совершение дел напоказ. Когда люди в Судный день будут получать свои награды, тем людям, которые совершали деяния напоказ, Аллах прикажет: «В бренном мире вы стремились совершать деяния напоказ, (ради внимания других людей). Давайте посмотрим, смогут ли они вам помочь?» (Ахмед бин Ханбаль).*

Необходимо быть весьма щепетильными в вопросе «рия». Поэтому каждое поклонение нужно совершать ради Аллаха, не заявляя на весь мир. Например, желание сфотографироваться и выложить это в социальные сети, стоя перед Каабой, совершая таваф, целуя Черный камень, посещая могилу Пророка (мир ему и благословение) толкает людей к желанию похвалиться этим.

7. Избегать греховных поступков (сплетен, злословия)

Как поклонение является обязанностью, также является обязательным избегание грехов. Поэтому избегание грехов идет впереди поклонений. Не совершение одного греховного поступка предпочтительнее намаза нафиль. Так как нафиль намаз не является фардом, тогда как предохранение от грехов является обязательным. Нельзя за счет харамов совершать фарды, за счет макрух – суннаты. Очень важно держаться поодаль от каждого деяния, которое считается греховным.

В шариате есть правило «Из десяти грехов девять происходит от языка». Поэтому нужно следить за языком. Мусульманин не должен заводить речь о том, что его совершенно не касается. Поэтому Пророк (мир ему и благословение) говорил: «Кто уверовал в Аллаха и в Судный день, пусть говорит благое или же пусть молчит». (Бухари).

Пустые слова, сплетни и злословие запрещены Исламом. Так как это такие грехи, которые не прощает Аллах и которые не прощаются раскаянием. Единственный путь для очищения от грехов – это попросить прощения у того человека, о котором злословили.

Паломник должен придавать большое значение каждому слову и избегать пустых разговоров. В хадисе делается следующее предупреждение: *«Воистину, одного слово раба может возвысить его степень и стать причиной милости Аллаха. Но одно слово может бросить его в Ад и навлечь на себя гнев Аллаха»*. (Бухари).

8. Раскаяться в прошлых грехах

Из всех творений Аллаха только ангелы не грешат. А самым презренным существом, покаяния которого не примутся, является Шайтан. Человек не ангел и не Шайтан. Это существо с природной сущностью. Нет на свете человека, который,

порой поддавшись велениям страсти, не грешит. В хадисе сообщается, что хорошим человеком является тот, кто кается в совершенных грехах и просит прощения у Аллаха. «Все дети Адама совершают ошибки. И самый лучший из них – это тот, кто раскаивается в своих ошибках и грехах». (Ибн Маджа).

Как вода очищает грязь, так и искреннее раскаяние становится причиной прощения наших грехов. Наш Создатель Милостивый к Своим рабам. Он не желает, чтобы Его раб предстал перед Ним в Судный день с грехами. Он желает, чтобы раб раскаялся и предстал безгрешным. Если раб раскается в грехах, бесспорно, его раскаяние будет принято. Ибо во многих аятах Корана Аллах повелевает следующее: **«Он - Тот, Кто принимает покаяния Своих рабов, прощает злодеяния и знает то, что вы совершаете».** (сура аш Шура, 42/25

Паломничество – это огромная возможность для покаяния и поэтому нужно искренне раскаться в грехах. Но для этого существует ряд условий. В противном случае раскаяние не принимается.

1. Прекратить греховные поступки;
2. Раскаться в грехах;
3. Дать слово, что после этого не станет вновь совершать их.

9. Уделять внимание здоровью

Здоровье – это великое благо и аманат, данный Аллахом людям. Сохранение этого блага, как зеницу ока, является выражением благодарности Аллаху. Пророк (с.а.в). говорил: *«Многие люди не понимают ценности двух вещей: здоровья и свободного времени»* (Бухари).

Люди обязаны ценить такое благо, как здоровье. А для этого нужно содержать тело в чистоте, следить за чистотой пищи и питья. Если возникают какие-либо проблемы, мусульманин обязан своевременно принять лечение. Если имея все возможности, человек будет пренебрегать лечением, считая,

что это испытание от Аллаха, и его состояние ухудшиться, он сам будет виноват.

Шариат предписывает больному просить излечения от Аллаха и искать пути и методы лечения. Наш Пророк (мир ему и благословение) в одном из хадисов сказал: *«Эй, рабы Аллаха! Лечитесь, так как Аллах, сотворивший болезнь, сотворил и лечение. Единственное, от чего нет излечения, это старость».*

Поэтому, чтобы выполнять все ритуалы хаджа, нужно иметь хорошее здоровье. Со всей ответственностью относиться к аманату Аллаха, является нашей обязанностью.

10. Возносить молитвы за государство и народ

Молитвы, вознесенные в святых местах, куда нисходит милость Аллаха, будут непременно приняты. Например, дуа, сделанные возле Каабы, во время нахождения на горе Арафат никогда не отвергаются. Поэтому мусульман должен молиться не только за себя, но и за свою страну, за свой народ.

Так как Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: *«Если мусульманин помолиться за другого мусульманина, ангелы скажут ему: «Пусть и тебе будет то же самое».* (Муслим).

Как сообщается в одном хадисе, пока мусульманин не пожелает своему брату того, что желает себе, он не будет считаться полностью уверовавшим. Поэтому другим людям нужно желать того, что желаешь себе.

Во время чтения «дуа» нужно соблюдать следующие правила:

-Начинать с прославления Аллаха и произношения салавата Пророку (мир ему и благословение).

- Произносить дуа тихим голосом.
- Всем сердцем обращаться к Аллаху.
- Три раза повторять молитвы.
- Во время дуа нужно поднимать руки.
- Возносить молитвы и за родителей.
- Возносить молитвы за всех мусульман, за свой народ.

11. Во время хаджа не попадаться на обман различных течений

Казахский народ с древних лет придерживается ханафитского мазхаба и вероучения Матуриди. Поэтому Духовное управление мусульман Казахстана все поклонения и религиозные предписания проводит в рамках ханафитского мазхаба и матуридской акиды. Ритуалы хаджа также проводят в соответствии со школой ханафитского мазхаба.

Так как хадж является священной обязанностью, в Мекку приезжают миллионы людей со всех концов нашей планеты. Большинство из них не обладают достаточными знаниями. Различные секты и течения, пользуясь хаджем, стремятся распространять свои учения. У них одна цель: посеять религиозную вражду между людьми. Чтобы обезопасить себя от них, нужно подчиняться руководителю группы и слушать лекции только тех имамов, которые назначены ДУМК.

12. Не нарушать местные законы

Каждая страна имеет свои законы. Граждане этой страны, а также гости обязаны проявлять уважение к законам и соблюдать их. Всем известно, что последует в противном случае. В стране, где не соблюдаются законы, никогда не будет порядка.

Так как места для совершения хаджа находятся на территории Саудовской Аравии, у этого государства есть свои

местные законы. Также существуют требования и правила, которых необходимо придерживаться во время совершения хаджа. Силы правопорядка наблюдают за выполнением этих законов. Мусульман обязан соблюдать законы этой страны.

Получив визу, после пересечения границ Саудовской Аравии, паломники обязаны с уважением относиться к законам этой страны, и избегать неправильных действий. Нарушение закона, противоправные действия также считаются греховным деянием перед Аллахом .

13. Ни с кем не ссориться

Согласно шариату, пользование чужой вещью без спроса, ссоры, побивание, оскорбление считается нарушением чужих прав. Поэтому в таких случаях нужно попросить прощения. В противном случае он понесет наказание на том свете.

Во время паломничества миллионы людей прибывают в священные места. У всех одна цель: совершение поклонения ради Аллаха. Там где много людей, иногда возникают различные ситуации. Могут, не заметив, толкнуть кого-то, могут наступить на ногу во время целования Черного камня, человек может упасть. Порой руки мужчин касаются чужих женских рук. В таких случаях нужно проявлять терпение и ни с кем не ссориться. Так как мусульман обязан всегда соблюдать правила приличия и ни с кем не вступать в перепалку.

14. Уделять большое значение чистоте

Чистота – это очищение от видимых и невидимых нечистот. Такие виды очищения, как омовение, купание и «таяммум», которые требуются для совершения намаза, относятся к внешним видам. Таким же образом, духовная чистота относится к внутренним видам чистоты. Внешняя чистота рождается из внутренней чистоты.

В исламской религии высоко ценится каждое действие, совершенное для чистоты. Самым превосходным видом поклонения мусульманина является намаз. А для того, чтобы намаз был правильным, тело, место и одежда должны быть чистыми. Без этого намаз будет недействительным. Поэтому для мусульманина чистота очень важна. В Исламе одним из первых повелений было следующее:

«. О завернувшийся! Встань и увещай! Господа своего величай! Одежды свои очищай!» (сура Муддасир, 74/1-4.)

Правильность поклонений мусульманина зависит от чистоты. Тому, кто не очистился, нельзя совершать намаз, совершать обход Каабы, притрагиваться к Корану. Сообщая о том, любит того мусульманина, который соблюдает чистоту, Аллах повелел:

«Воистину, Аллах любит кающихся и любит очищающихся». (сура аль Бакара, 2/222).

В нашей религии чистота является благим деянием. Наш Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Чистота – половина веры».* (Бухари, Муслим).

Это указывает на то, насколько большое значение Ислам придает чистоте. В Исламе чистота не только поклонение, но и обязанность. Во время паломничества очень важно обращать внимание на следующее:

- Соблюдать чистоту в отеле,
- Ставить предметы отеля в положенное место,
- Убирать постель,
- Ставить все вещи на свое место
- Ставить обувь на полки,
- Содержать в чистоте ванную комнату,

- Содержать в чистоте место для омовения,
- Не разбрасывать мусор,
- Избегать неприятных запахов,
- Содержать в порядке одежду,
- Не разбрасывать личные вещи,
- Соблюдать в чистоты шатры в Мине,
- Соблюдать в чистоте шатры на Арафате,
- Не сорить в месте ночевки на Арафате.

15. Быть аккуратным

Аккуратность – важная черта человека, которая прививается с детства. Позднее сложно привить это качество. Но верующий человек обязан развить в себе эту черту. Это этого требует Ислам. Аккуратный человек достоин уважения и всегда служит примером.

Не только ставить вещи на свое место. Это быть аккуратным в вопросах поклонения. Это никому не причинять неудобств, подчиняться руководителям групп, своевременно выполнять предписания.

16. Постоянно читать салават Пророку (мир ему и благословение) и «истигфар» (просить прощения)

Мусульманин обязан любить Пророка (мир ему и благословение) больше всего на свете. Пока он не полюбит Пророка (мир ему и благословение) больше, чем себя, он не будет считаться полностью уверовавшим. Поэтому нужно беспрестанно читать салаваты Мухаммаду (мир ему и благословение). В Коране Аллах повелел: **«Воистину, Аллах и Его ангелы благословляют Пророка. О те, которые уверовали! Благословляйте его и приветствуйте миром».** (сура аль Ахзаб, 33/56).

Салават – это дуа. Это одно из деяний, благодаря которому можно удостоиться заступничества Пророка (мир ему и благословение). Если мусульманин прочитает салават, Аллах возвысит его степень и примет его молитвы. Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: *«В Судный день самые лучшие люди – это те, кто читал мне салават».* (Тирмизи).

Благодаря салавату на раба снизойдет в десятки раз больше. Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Кто мне прочитает салават, тому Аллах воздаст в десятки раз больше».* (Муслим).

Молчание при произношении имени Пророка (мир ему и благословение) считается проявлением скупости. Так как Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: *«Скупой – это тот человек, который не произнес салават при упоминании моего имени».* (Ахмад).

Самый короткий салават при упоминании имени Пророка (мир ему и благословение) это следующий: *«Салляллаху алейхи вас саллям»* или же *«Аллахумма салли аля Мухаммадин ва аля али Мухаммад».* Также можно читать салаваты, которые мы читаем во время намаза:

«Аллахумма салли ала Мухаммадин ва ла али Мухаммад. Кама салляйта ала Ибрахима ва ала али Ибрахим. Иннака хамидун мажид. Ва барик ала Мухаммад ва ала али Мухаммад. Кама баракта ала Ибрахима ва ала али Ибрахим иннака хамидун мажид». (О Аллах! Окажи милость Мухаммаду и его семье! Возвысь их, как ты возвысил Ибрахима и его семью. Сделай благословленным Мухаммада и его семью и осени непрерывным потоком Божьей милости, так же, как ты сделал благословленным Ибрахима и его семью. Несомненно, Ты Преславный, Твои милости безграничны. Все восхваления, могущество и величие присуще только Тебе!).

Истигфар – это спрашивание прощения у Аллаха. Во время хаджа необходимо постоянно читать истигфар. Это следующее дуа: *«Астагфируллах аль азим ва атубу илайх».* (Я прошу Великого Аллаха простить мои грехи и я каюсь перед Ним).

17. Полностью выполнять религиозные предписания, которые необходимы в священных местах

Пророк (мир ему и благословение) полностью обучил своих сподвижников правилам совершения хаджа, говоря: «Изучите правила совершения хаджа» (Муслим). Паломничество – это не только обход Каабы. Нужно выполнять фарды, ваджибы и суннаты. Те или иные действия нужно выполнять только там, где это предписано.

Также важно совершать и «умру». Не менее важно выполнять все ритуалы там, где положено. На Мине – на Мине, на горе Арафат – на горе Арафат.

Также нельзя забывать о коллективных намазах в мечети Пророка (мир ему и благословение), о посещении священных мест.

18. 16. Действия, при совершении которых должны быть весьма осмотрительными

Паломники, отправившиеся для совершения хаджа, должны быть внимательными во всем. Особенно запрещается совершение следующих неблагоприятных поступков в области мечети аль Харам:

Громко разговаривать,
ссориться,
злословить,
сплетничать,
поднимать руки,
драться,
убивать живые существа,
ломать ветви деревьев,

курить,
толкать людей,
доставлять неприятности людям.

19. Стараться все делать так, чтобы не посрамить казахстанских паломников.

Так как хадж совершается только один раз в жизни, не стоит забывать, в эти священные места каждый год будут приезжать миллионы паломников. Так как людей одной страны оценивают по поведению нескольких мусульман, нужно избегать всяческих нелицеприятных поступков. Нужно поступать согласно мусульманской этике и быть примером для других. Поэтому надо приложить все усилия, чтобы не посрамить честь казахстанских паломников.

ТРЕТЬЯ ГЛАВА ДУХОВНЫЙ ОБЛИК ПАЛОМНИКА

1. После паломничества совершать пятикратный намаз

Намаз стал обязательным в 624 году. Это обязанность вменена Аллахом. Каждый мусульманин, достигший совершеннолетия и обладающий разумом, обязан пять раз в день, своевременно совершать намаз. Нет никаких уважительных причин для оставления намаза. Исключением являются дети и умалишенные люди. Оставление намаза является большим грехом и в Судный день придется держать ответ за это. Мы обязаны возместить пропущенные намазы, так как является фардом.

Некоторые люди благодаря помощи детей или спонсоров совершают хадж, но при этом не совершают намаз. Во время хаджа совершают намаза и после завершения хаджа прекращают. Это огромный грех. Так как и намаз, и хадж являются обязанностью мусульман.

В таких случаях нельзя проявлять лень. Нужно быть достойным звания хаджи и совершать пятикратный намаз.

2. Быть достойным звания «хаджи» (паломников)

Мусульманин, который совершил паломничество в Мекку, молился Аллаху, раскаялся в грехах, дал обещание больше не грешить, выполнил все ритуалы, тот согласно обещанию Пророка (мир ему и благословение) стал безгрешным словно вновь родившийся младенец. Он обретает звание «хаджи». Это не должность, это просто указывает на то, что этот человек выполнил свои обязанности.

Община мусульман всегда выражает свое уважение тем, кто выполнил обязанность паломничества и старается получить у него благословления. Так как это дано не каждому. Поэтому нужно быть достойным этого имени, избегать некрасивых поступков, своевременно совершать намаз, делать людям наставления и быть примером для других. Общество оценивает Ислам и мусульман, смотря на «хаджи».

3. Избегать греховных поступков

Шариат учит людей тому, что является дозволенным, а что греховным и также напоминает, что каждый получит по заслугам в зависимости от его выбора. Об этом в Коране сказано:

«Тот, кто сделал добро весом в мельчайшую частицу, увидит его. И тот, кто сделал зло весом в мельчайшую частицу, увидит его» (сура Зильзаля, 99/7-8).

Кто уверовал в Аллаха, в ангелов, в священные книги, в пророков, в Судный день, в судьбу, в то, что и плохое и хорошее исходит от Аллаха, обязан держаться подальше от грехов. Причем не имеет значения: он совершал хадж или нет.

И человек, который совершил хадж, после возвращения на Родину обязан удалиться от всех прежних привычек.

4. Сохранять правила поведения, достойные мусульманина

Мусульманин красив своей воспитанностью. Быть воспитанным, всегда соблюдать правила приличий – это черта мусульманина. Не всегда это прирожденное качество. В большинстве случаев эти качества прививают. После возвращения домой хаджи должен демонстрировать воспитанность и учтивость. Сложно перечислить все нормы, но хотелось отметить некоторые из них.

Прежде всего, это проявление терпения, так как во время гнева человек теряет разум и может сотворить все, что угодно. И в обществе не стоит гневаться из-за никчемных вещей.

Также нужно уделять внимание стыдливости. Так как человек, который ничего не стыдиться, может делать все, что ему заблагорассудится.

Также в любой ситуации нельзя лгать. Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: «Не будет считаться уверовавшим тот, что даже в шутку лжет или же пока не прекратит ссору, хотя он прав».

А правдивость во все времена была прекрасным качеством человека. В Исламе важна не новизна одежды, а чистота. Важно не внешняя чистота, а духовная. Пока мусульманин не будет красив как телом, так и душой, он не будет считаться воспитанным. Мухаммад (мир ему и благословение) в следующем хадисе призывает мусульман быть воспитанными: «Кто уверовал в Аллаха и Судный день, пусть говорит благое или же пусть молчит».

Человек, дела которого соответствуют словам, который избегает дел, которые его не касаются, всегда будет уважаемым. Также воспитанный человек всегда думает о других.

5. Быть культурным

Культура тесно связана с жизнью человека. Так как каждый

поступков, слово и даже прием пищи является культурой. То есть, культура – это зеркало жизни человека. Человека делает человеком духовная культура. Мусульманин возвышается над другими своим духовным совершенством. Поэтому хаджи обязан достичь духовного совершенства.

Культурный человек придерживается правил приличий, вежливо обращается к окружающим. В любом обществе он выделяется своим терпением и культурой. Он признает свои ошибки и просит прощения за ошибки. Он сострадателен и не отказывает тем, кто просит у него помощи. Поэтому в обществе ценят таких людей и все хотят дружить с ним. Бауржан Момышулы говорил: «Культура оценивается духовным состоянием. Культура проявляется в благородном происхождении и хорошем воспитании».

Культура начинается с духовной жизни. У кого чисты помыслы, у того чисты и поступки. Нужно быть примером для других. Мусульманин это делает не с целью возвышения себя, а с целью принести пользу людям.

6. Быть примером для молодежи

Хаджи после возвращения домой становится уважаемым человеком среди соседей, родственников и друзей. Каждое его дело, слово привлекает к себе внимание людей. Чтобы быть примером для молодежи и посеять в их сердцах семена веры, хаджи должен уделять особое значение своим словам и поступкам.

Он должен отказаться от вредных привычек (курение, насыбай), постоянно давать молодежи ценные советы и вносить свою лепту в дело воспитания молодежи.

7. Вносить свою лепту в дело распространения Ислама

Пророк (мир ему и благословение) говорил: «Религия – это наставление». Начиная с того времени, как на Мухаммада (мир

ему и благословение) была возложена миссия пророчества, он до конца своих дней призывал людей к Исламу. Сподвижники, получившие у него образование, поехали в далекие страны с целью распространения Ислама. Они трудились на пути Аллаха и свои жизни посвятили этому. В нашей религии одна из обязанностей мусульман – это призыв людей к Исламу, призыв к хорошему и удержание от порицаемых дел. Каждый мусульманин может своими делами и словами призывать к религии.

В нашей стране распространением религии официально занимается ДУМК. После паломничества люди должны быть рядом со священнослужителями и вносить свою лепту в укрепление дружбы и солидарности.

8. Быть зачинателем благих поступков

Благие дела – это милосердие, добро, благотворительность. Прежде всего, благие дела делают ради Аллаха и находят отражение в обществе. Развитие общества в руках каждого мусульманина.

Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Кто станет зачинателем благого дела, тому до Судного дня за это будет засчитываться все дела, которые будут совершать люди после него».*

Если же кто-либо станет зачинателем чего-либо плохого, на его счет будут записываться все дела людей, которые будут продолжать это». (Муслим, Ибн Маджа).

В любом обществе есть люди, которые нуждаются в помощи. Ради милости Аллаха нужно протянуть руку помощи нуждающимся людям. Ибо это благое дело.

9. Помогать имамам местных мечетей

Мечеть – это дом Аллаха. Это место, где преклоняются перед Ним, где молятся Ему. В нашей стране все мечети подчиняются ДУМК. Имамы назначаются Верховным

муфтием. Имамы руководят пятикратным намазом и наряду с призывом к Исламу, занимаются и хозяйственными делами.

Он все время занимается благотворительностью, помогает нуждающимся. И все мы обязаны помогать имамам. Так как мы должны показать ценности нашей религии своими делами и тем самым внесем свою лепту для изменения взглядов людей.

10. Изменить характер

У каждого человека есть характер. При оценке человека сначала во внимание берут его характер. Обращая внимание на характер, выносят решение о хорошем или плохом характере.

Когда у матери правоверных Айши (р.а.) спросили о характере Пророка (мир ему и благословение), она ответила: «Его характер – это Коран». Следовательно, источником хорошего характера является Коран. После того, как человек уверовал, он обязан улучшить свой характер. Избавившись от прежних отрицательных черт, нужно привить себе те черты, о которых сказано в Коране и хадисах.

Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Я послан, чтобы усовершенствовать хорошие нравы»*. Он был самым терпеливым, скромным, милосердным, щедрым, храбрым, мягким, справедливым, правдивым и стыдливым. Если вы спросите: а каким должен быть мусульманин, то в хадисе сказано следующее: *«Мусульманин – это тот, кто ни словами, ни делами и ни языком не причиняет кому-либо зла»*.

К сожалению, некоторые люди говорят, что не могут исправить свой плохой характер. Если это так, то это указывает на слабость его веры. Так как тот, кто уверовал в Аллаха, будет стараться избавиться от всех отрицательных черт характера.

Мудрый Абай в 37 слово писал: «Если бы я обладал правомочностью, то отрезал язык тому, кто говорит, что невозможно исправить характер человека».

Поэтому хаджи обязан обладать хорошим характером, свойственным мусульманам.

11. Избавиться от вредных привычек (употребление спиртных напитков, курение т.д.)

Согласно шариату, употребление спиртных напитков является одним из больших грехов. Коран и хадисы категорически запрещают спиртные напитки. В хадисе сказано: «Все, что опьяняет, является харамом» (Абу Давуд, Тирмизи). Кто, невзирая на запреты Аллаха и Его посланника продолжает употреблять, на том свете понесет ужасное наказание.

Пророк (мир ему и благословение) говорил: *«Избегайте опьяняющие напитки! Клянусь Аллахом, вера и опьяняющие напитки никогда не могут быть в груди человека. Они пытаются вытеснить друг друга».* (Байхаки, Хиббан).

Таким же образом греховным является курение и употребление насыбая. Мусульманин обязан избегать их. И помогает в этом намаз, ибо намаз удерживает человека от греховного. В Коране Аллах повелел: **«Воистину, намаз оберегает от мерзости и предосудительного».** (сура Анкабут, 29/45).

Благодаря намазу, человек воспитывает себя и ограждает от наущений Шайтана.

12. Быть скромным

Одним из черт, которое способствует возникновению уважения и приводит к счастью, является скромность. Аллах запрещает людям высокомерие и приказывает быть скромными. В Коране сказано: **«А рабами Милостивого являются те, которые ступают по земле смиренно».** (сура Фуркан, 63).

Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: *«Действительно, Аллах ниспослал мне откровение: «Будьте*

скромными. Пусть никто не превозносится перед другим и пусть никто не притесняет другого» (Муслим).

Наши предки говорили: «Если ты великий, будь скромным». До каких бы высот не достиг скромный человек, он никогда не будет высокомерным. Скромность занимает место в сердце человека и будет проявляться в его словах и поступках.

Мухаммад (мир ему и благословение) говорил: *«Того, кто ради Аллаха проявил скромность, Всемогущий Аллах непременно возвысит» (имам Муслим).*

Мусульманин обязан избегать показной скромности. То есть, когда человек показывает свою скромность перед богатыми людьми и подхалимничает ради мирских благ. Об этом мудрый Абай говорил: «Показная скромность – плохая черта».

Еще одна черта скромного человека – это когда ему делают наставление, он не обижается и радостью принимает. Скромность является причиной возвышения человека не только на этом свете, но и в вечной жизни. Поэтому хаджи всегда должен быть скромным.

Заключение

Шариат разъясняет хорошее и плохое, что является благим и что греховным. Также шариат обучает этике и правилам совершения того или иного деяния.

Духовное Управление Мусульман Казахстана, принимая во внимание требования шариата, подготовило данную книгу и предоставило вниманию паломников. Так как человек, который собирается совершить хадж и также тот, кто уже выполнил эту священную обязанность, превращается в личность, которая в обществе становится примером для подражания. Родные и близкие, соседи и друзья почитают паломника и дают оценку Исламу именно исходя из его поведения. Он становится уважаемым и почетным человеком в обществе. Однако встречаются отдельные люди, которые, хотя совершили хадж,

но не избавились от вредных привычек и совершают поступки, бросающие тень на нашу религию.

Каждый паломник должен уделить большое внимание вопросам, изложенным в этой книге, руководствоваться ими и ради Аллаха обязан делать все, что в его силах, для возвышения Ислама. Хадж – это огромная возможность, которая дается человеку один раз в жизни. И обязанность каждого паломника – знать это и быть достойным этого звания.